

<http://ui.ac.ir/en>

Strategic Research on Social Problems in Iran

E-ISSN: 2645-7539

Document Type: Research Paper

Vol. 9, Issue 2, No.29, Summer 2020, pp. 109-134

Received: 25.04.2020

Accepted: 26.09.2020

A Sociological Study of the Role of Social Process in Explaining Risky Behaviors

Mousa Saadati *

Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran
m.saadati@soc.ikiu.ac.ir

Introduction

Today, the emergence of risky behaviors among young people is one of the most important social problems. It has also become one of the most important and widespread concerns in human societies. In spite of the many efforts made in recent decades to increase the awareness of the consequences and reduce such behaviors, the risk has continued to increase. Youth is considered one of the most important, turbulent and sensitive age periods in any society and this period is one of the important stages in the socialization of actors, development, orderliness, and the institutionalization of social and moral norms. This period plays a prominent role in the development of psychological and social security in such a way that the occurrence and persistence of high-risk behaviors by young people have led to the formation of anti-social subcultures, insecurity, fear of crime, social phobia, and reduced trust among citizens. The incompatibility of such behaviors with social norms and its manifestation in the form of risky behaviors can have irreparable consequences for the whole society. The occurrence of such behaviors is one of the most important social issues in societies disrupting the lives of individuals and causes serious harm to the society. Such behaviors also increase the negative and destructive physical, psychological, and social consequences in a society and can cause many other damages.

Materials and Methods

This descriptive cross-sectional study used survey to collect data. The statistical population of the study comprised all people aged 15-34 years in the city of Tabriz with a population of 579694 people according to the general population and housing census of 1390 AH (2011). The number of statistical samples of the research was estimated to be 630 using Cochran's statistical formula. The sampling method was multi-stage cluster sampling. In this way, the sample individuals were randomly selected from each region (cluster) of the municipality and by gender in relation to the population of each sex in the total statistical population of each region. A researcher-made questionnaire was used to measure the variables and obtain the necessary information. The validity of the scales was of the type of content validity including formal and structural validities. In addition, SPSS-22 and Smart-PLS software were used to analyze the data.

Discussion of Results and Conclusions

The results showed that the correlation between the social control, social empowerment, generation gap, and differential affiliation with risky behaviors was statistically significant. Also, the results of the Structural Equation Modeling indicated that the variables in the path model could explain 29.9 percent

of the variations in the dependent variable of high-risk behaviors. On the other hand, according to the social process approach, the role of socialization was effective in the occurrence of deviant and risky behaviors. Therefore, the presence of individuals in different social spaces helps to form multiple and sometimes conflicting identities. Individuals' personalities are constructed and addressed through such social relations and social networks, and cultural values are internalized. In the meantime, the family is the link between the individual and society. In fact, this approach is based on the belief that family interactions and parent-child relationships, control mechanisms, and how to influence friends and peers are key elements to understanding the deviant behavior of young people.

In this regard, the results of the present study are consistent with the theoretical contents of the social process. As a general conclusion, it can be said that using the correct educational method in the family is the most basic and main element of socializing the next generation and going through the process of proper socialization of the potential of the youth. In addition, the internalization of normal norms could be a very positive and turning point for the mechanisms of formal institutions of social processes to work effectively in socializing people.

*Corresponding author

Copyright©2020, University of Isfahan. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>), which permits others to download this work and share it with others as long as they credit it, but they can't change it in any way or use it commercially.

[Doi: 10.22108/srsp.2020.122697.1543](https://doi.org/10.22108/srsp.2020.122697.1543)

Keywords: Social Process, Social Control, Socialization, Generation Gap, Risky Behavior, Youth.

References

- Abbaszadeh, M., Saadati, M., & Mohammadi, A. (2014) Investigating the role of mass media in the emergence of aggression (Case study: Spectators of tabriz tractorsazys football team). *Journal East Azarbaijan Disciplinary Knowledge*, 14 (1), 1-17 (in Persian).
- Ahmadzadeh Kermani, R. (2011) *Rethinking Culture and Media*. Tehran: Chapar Publication (in Persian).
- Alivardinia, A. (2014) A study of high-risk behaviors among students of mazandaran university. *Journal of Social Development*, 7 (3), 123-154.
- Arnett, J., & Jensen, B. L. (1993) Cultural bases of risk behavior: danish, adolescents. *Journal of Child Development*, 64, 1842-1855.
- Arnett, J. (1995) The young and the reckless: adolescent reckless behavior. *Journal of Current Directions in Psychological Science*, 20 (4), 67-77.
- Asadpour, K. (2016) *Prevalence and tendency to risky behaviors among undergraduate students of tabriz university and related factors*. Master Thesis in Sociology, Faculty of Law and Social Sciences, Department of Social Sciences, University of Tabriz, Iran (in Persian).
- Bonnwitz, P. (2012) *Premieres lecons sur la sociologie de pierre bourdieu*. Translated by Jahangir Jahangiri and Hassan Poorsafir. Tehran: Agah Publication (in Persian).
- Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1990) *Reproduction in education, society, and culture*. Sage Publications.
- Chanakira, Em O' Cathain, A., Goyder, E. C., & Freeman, J. V. (2014) Factors perceived to influence risky sexual behaviors among university students in the united kingdom: a qualitative telephone interview study. *Journal of BMC Public Health*, 14 (1055), 1-7.
- Crosby, R. A., Santile, J. S., & DiClemente, R. J. (2009) *Adolescent Health: Understanding and preventing risk behaviors*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Davari, A., & Rezazadeh, A. (2014) *Structural equation modeling with PLS*. Tehran: University Jahad Publication Organization (in Persian).
- Eslami Bonab, R. (2013) *The Tendency to urban unrest and the factors affecting it (Case study: youth of east azerbaijan province)*. Research Project, Applied Research Office of East Azerbaijan Province Disciplinary Command (in Persian).
- Falk, G., & Falk, U. (2005) *Youth culture and the generation gap*. Algora Publication.
- Farhangi, A., & Ardeshirzadeh, M. (2014) *Communication theorists and famousness*. Tehran: University Publication Center Publications (in Persian).
- Statistics Center of Iran. (2011) *General population and housing census east azerbaijan province*.
- Hassani, M. (2015) *Receptive embarrassment and delinquency: a sociological analysis of bright witt's receptive embarrassment theory in the family context*. PhD Thesis in Sociology of Social Problems, University of Mazandaran, Faculty of Social and Economic Sciences (in Persian).
- Haugaard, J (2014) *Problematic behavior during adolescence*. Tehran: Roshd Publication (in Persian).
- Hirschi, T. (1969) *Cause of delinquency*. University of California Press.
- Hosseini Nesar, M., & Fayuzat, A. (2011) *Theories of social deviations*. Tehran: Pejvak Publication (in Persian).
- Hosseini, H. (2014) *A study of socio-cultural factors affecting adolescents' tendency to risky behaviors study mode: male middle school students in ahvaz*. M.Sc. Thesis in Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Faculty of Economics and Social Sciences (in Persian).
- Hughes, M., & Carolyn J. K. (2016) *Fundamentals of sociology*. Translated by Mehrdad Hooshmand and Gholamreza Rashidi, Tehran: Samt Publication (in Persian).
- Jafari, G. (2010) *A sociological study of the role of structural factors and social learning in juvenile delinquency in tabriz (Case Study of marginalized areas)*. Master Thesis in Social Sciences Research, University of Tabriz, Faculty of Humanities and Social Sciences (in Persian).
- Jafarzadehpour, F. (2015) *Representation of generational relations on television*. Tehran: Publications of the Institute of Humanities and Social Studies (in Persian).
- Kendall, D. (2013) *Sociology in our times: The essentials*. Translated by Farideh Hemmati. Tehran: Jameeshenasan Publication (in Persian).
- Leather, N. C. (2009) Risk-taking behavior in adolescence: A literature review. *Journal of Child Health Care*, 13 (3), 295-304.
- Leslie, L. K., James, S., Monn, A., Kauten, M. C., Zhang, J., & Aarons, G. (2010) Health-risk behaviors in young adolescents in the child welfare system. *Journal of Adolescent Health*, 47 (1), 26-34.
- Lowery, S., & DeFleur, M. (2011) *Milestones in mass communication research (Media impacts)*. Translated by Mohammad Gozarabadi and Gholamreza Azari, Tehran: Danjeh Publication (in Persian).
- Moeini, M. (2014) *A sociological study of social and communication skills affecting the prevention of high-risk behaviors of young people (Case study of*

- shiraz). PhD Thesis in Sociology, Shiraz University, Faculty of Economics, Management and Social Sciences, Department of Social Sciences (in Persian).
- Mohseni Tabrizi, A. (2004) *Vandalism: Social psychological, sociological and psychological construction of vandalistic behavior, the eclectic social pathology approach*. Tehran: Aan Publication (in Persian).
- Mohsenin, S., & Esfidani, M. (2014) *Structural equations based on partial least squares approach using smart-pls software (Educational and practical)*. Tehran: Mehraban Book Publication (in Persian).
- O'Neill, E. K. (2007) *Differences in health risk behaviors between college freshmen living in special interest housing and traditional housing*. PhD Dissertation in Educational Curriculum and Instruction, Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Park, R. D., & Buriel, R. (1998) Socialization in the family: Ethnic and ecological perspectives. *Journal of Child Psychology*, 30, 463-552.
- Parvin, S., & Ali Babaei, Y. (2013) A sociological study of seasonal migrant workers' tendency to risky behaviors in tehran. *Journal of Rural Development*, 5 (1), 183-195 (in Persian).
- Perse, A. (2014) *Media and community effects*. Translated by Mehdi Montazer Qaem, Tehran: Publications of the Broadcasting Research Center of the Islamic Republic of Iran (in Persian).
- Rahmani, M. (2015) *The effect of social relationships on high-rss bhhaooors aoo ng hggh shhoo's suudnn in bojnourd*. PhD Thesis in Sociology of Social Problems, University of Isfahan, Faculty of Literature and Humanities, Department of Social Sciences (in Persian).
- Rashid, K. (2015) Risky behaviors among adolescent male and female students in tehran. *Journal of Social Welfare*, 15 (57), 31-56 (in Persian).
- Richter, M. (2010) *Risk behavior in adolescence patterns, determinants, and consequences*. Springer Science & Business Media.
- Saadati, M., & Abbas Zadeh, M. (2013) *A sociological study of effective factors on the aggression between the spectators of tabriz tractorsazys football team*. Research Project, Applied Research Office of the East Azarbaijan Disciplinary Command (in Persian).
- Saadati, M. (2017) *Sociological explaining of effective factors on the emergence of risky behaviors (Case Study: youth of 15 and 34 ages in tabriz)*. PhD Thesis in Sociology of Social Problems, University of Kashan, Faculty of Humanities (in Persian).
- Sediq Sarvestani, R. (2008) *Social pathology (Sociology of social deviations)*. Tehran: Samt Publication (in Persian).
- Siegel, L., & Senna, J. (2005) *Juvenile delinquency*. Translated by Ali Akbar Taj Mazinani and Faramarz Kakoli Dezfuli, Tehran: National Youth Organization Publications (in Persian).
- Siegel, L. J. (2008) *Criminology: Theories, patterns, and typologies*. Wadsworth Publication.
- Soleimaninia, L., Jazayeri, A., & Mohammad Khani, P. (2005) The role of mental health in the emergence of high-risk behaviors in adolescents. *Journal of Social Welfare*, 5 (19), 75-90 (in Persian).
- Stark, R. (2016) *Stark sociology*. Translated by Nasrin Tabatabai and Mohammad Pourjafari. Tehran: Sales Publication (in Persian).
- Tinkew, J. B., Moore, K. A., & Carrano, J. (2006) The father-child relationship, parenting styles, and adolescent risk behavior in intact families. *Journal of Family Issues*, 27 (6), 850-881.
- Tobler, A. L., & Komro, K. A. (2010) Trajectories or parental monitoring and communication and effects on drug use among urban young adolescents. *Journal of Adolescents Health*, 46 (6), 560-568.
- Vezina, J., Herbert, M., & Poulin, F. (2015) History of family violence childhood behavior problems and adolescent high-risk behavior as predictor of girls repeated patterns of dating victimization in two developmental periods. *Journal of Violence against Women*, 21(4), 435-459.
- Wang, J., Deng, X. J., Wang, J. J., Wang, X. W., & Xu, L. (2013) Substance use, sexual behaviors, and suicidal ideation and attempts among adolescents: findings from the 2004 guangzhou youth risk behaviors survey. *Public Health*, 123 (2), 116-121.
- Wongtongkam, N., Ward, P. R., Day, A., & Winefield, A. H. (2014) The influence of protective and risk factors in individual, peer and school domains on thai adolescents alcohol and illicit drug use: a survey. *Addictive Behaviors*, 39 (10), 1447-1451.
- Zuckerman, M. (2006) *Sensation seeking and risky behavior*. American Psychological Association.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران
سال نهم، شماره پیاپی (۲۹)، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۹، صص ۱۰۹-۱۳۴
نوع مقاله: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۲/۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۷/۵

مطالعه جامعه‌شناختی نقش فرایند اجتماعی در تبیین رفتارهای پرخطر

موسی سعادت‌ی ، استادیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام

خمینی (ره)، قزوین، ایران

m.saadati@soc.ikiu.ac.ir

چکیده

امروزه، بروز رفتارهای پرخطر در بین قشر جوان از مسائل و آسیب‌های اجتماعی است که به یکی از مهم‌ترین و گسترده‌ترین دل‌نگرانی‌های جوامع بشری تبدیل شده است. با وجود کوشش‌های بسیاری که در دهه‌های اخیر برای افزایش آگاهی کنشگران درباره پیامدها و کاهش این رفتارها انجام شده، همچنان بروز رفتارهای پرخطر، سیر صعودی داشته است. بر این اساس، پژوهش حاضر نیز با هدف مطالعه جامعه‌شناختی نقش فرایند اجتماعی (نظریه‌های یادگیری اجتماعی و کنترل اجتماعی) در تبیین رفتارهای پرخطر در بین جوانان کلان‌شهر تبریز انجام شده است. پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است و جامعه آماری، شامل کلیه افراد ۱۵-۳۴ سال شهر تبریز به تعداد ۵۷۹۶۹۴ نفر است که از این تعداد، ۶۳۰ نفر با استفاده از فرمول آماری کوکران و به شیوه خوشه‌ای چندمرحله‌ای به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات نیز پرسش‌نامه محقق‌ساخت است. همچنین برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزارهای SPSS و Smart-PLS استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد همبستگی بین متغیرهای کنترل اجتماعی، جامعه‌پذیری، شکاف نسلی و همنشینی افتراقی با رفتارهای مخاطره‌آمیز به لحاظ آماری معنادار بوده است. همچنین، نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری پژوهش نشان داد متغیرهای حاضر در مدل مسیر، ۲۹/۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته رفتارهای پرخطر را تبیین کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: فرایند اجتماعی، کنترل اجتماعی، جامعه‌پذیری، شکاف نسلی، رفتار پرخطر، جوان

نویسنده مسؤول: ۰۹۱۴۷۳۶۵۱۴۵

Copyright©2020, University of Isfahan. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>), which permits others to download this work and share it with others as long as they credit it, but they can't change it in any way or use it commercially.

[Doi: 10.22108/srspj.2020.122697.1543](https://doi.org/10.22108/srspj.2020.122697.1543)

مقدمه

دوره جوانی، یکی از مهم‌ترین، پرتلاطم‌ترین، حساس‌ترین دوره‌های سنی در هر جامعه‌ای محسوب می‌شود و از مراحل مهم در جامعه‌پذیری کنشگران، ایجاد توسعه، نظم‌گرایی، نهادینه‌سازی هنجارهای اجتماعی و اخلاقی است و نقش برجسته‌ای در توسعه مسئله امنیت روانی و اجتماعی دارد؛ به‌گونه‌ای که تداوم چنین رفتارهای مخاطره‌آمیزی از سوی آنان، موجب شکل‌گیری خرده‌فرهنگ ضداجتماعی می‌شود و زمینه ناامنی، ترس از جرم، هراس اجتماعی و کاهش اعتماد را در بین شهروندان فراهم می‌آورد.

جوانان همواره در کانون کنترل و نگرانی بزرگسالان و ساختار اجتماعی بوده‌اند و گستره‌ای از ترس و نگرانی‌ها به‌طور مداوم درباره رفتار و مسائل جوانان وجود دارد (فرانس، ۱۳۹۵: ۱۱). هم‌نوا نبودن این رفتارها با هنجارهای اجتماعی و بروز آن به شکل رفتارهای مخاطره‌آمیز ممکن است پیامدهای جبران‌ناپذیری برای کل جامعه داشته باشد. بروز این رفتارها، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی جوامع، زندگی فرد و دیگران را مختل و جامعه را دچار آسیب جدی می‌کند و نتایج منفی و مخرب جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی را در جامعه افزایش می‌دهد و خود ممکن است علت و بستر ساز بسیاری از آسیب‌های دیگر شود. رفتارهای پرخطر^۲ از جمله استعمال دخانیات، الکل و سایر داروها، نداشتن تحرک و فعالیت، خشونت، نداشتن مهارت مقابله با استرس و فشارهای روانی، پایبند نبودن به اصول اخلاقی و رفتارهای جنسی نامن، پیامدهای اجتماعی را با خود به همراه خواهد داشت و بخش مهمی از منابع خانواده‌ها و جامعه را برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر به خود اختصاص می‌دهد (سعادت، ۱۳۹۶: ۷). رفتارهای پرخطر، ممکن است در کوتاه‌مدت و بلندمدت، تأثیر نامساعدی بر سلامتی افراد داشته باشد و بر سلامتی دوره بزرگسالی جوانان نیز اثر بگذارد (Crosby and et al., 2009: 4). با توجه به ساختار سنی جوان کشور و نظر به اینکه جوانان، آسیب‌پذیرترین قشر جامعه در برابر بروز رفتارهای

مخاطره‌آمیز هستند، بدیهی است هر گونه ضایعه و نارسایی در بهداشت جسمی و روانی و در نتیجه، کاهش توانایی‌های این قشر حرکت‌ساز، به‌گونه‌ای پرهیزناپذیر، به‌کندی پیشرفت جامعه منتهی می‌شود و بروز این رفتارها در درازمدت نیز ممکن است آثار منفی بر سلامتی افراد جامعه داشته باشد.

مطابق آمار سازمان پزشکی قانونی، شایع‌ترین علل مرگ‌ومیر جوانان و نوجوانان زیر ۲۵ سال در ایران، در مرتبه اول، تصادفات رانندگی و سپس مسمومیت‌های ناشی از الکل، مواد مخدر و خودکشی بوده است (احمدی و معینی، ۱۳۹۴: ۲). شهر تبریز نیز به‌عنوان یکی از کلان‌شهرهای ایران، از این امر مستثنا نیست و نتایج برخی مطالعات در این شهر نشان می‌دهد میانگین بزهکاری با مؤلفه‌های وندالیسم، خشونت، سرقت و تقلب، استعمال مواد مخدر، الکل و کج‌روی‌های فرهنگی برابر با ۴۵ درصد است (جعفری، ۱۳۸۹: ۱۰۲). میانگین پرخاشگری روانی و فیزیکی نیز، برابر با ۶۲/۴۳ بوده است که میانگین مذکور، حاصل بیشتر از حد متوسط است (سعادت و عباس‌زاده، ۱۳۹۲: ۱۲۹). میانگین گرایش به اغتشاشات شهری برابر با ۴۱/۱۳ درصد برآورد شده است (اسلامی بناب، ۱۳۹۲: ۹۳) و در مطالعه حسنی نیز ۴۶ درصد، خشونت؛ ۱۵/۳ درصد، سرقت؛ ۴۶ درصد، وندالیسم؛ ۱۲/۹ درصد، مصرف مواد و ۴۲ درصد، کج‌روی جنسی برآورد شده است (حسینی، ۱۳۹۴: ۱۴). همچنین نزدیک به نیمی از جمعیت این کلان‌شهر (۴۶/۷۹ درصد) را جوانان تشکیل می‌دهند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

در این میان، نظریه‌های فرایند اجتماعی،^۳ نقش جامعه‌پذیری را در بروز رفتار انحرافی و پرخطر بررسی می‌کنند. بر این اساس، حضور افراد در فضاهای اجتماعی متفاوت به شکل‌گیری هویت‌های گوناگون و گاهی متضاد کمک می‌کند. بر همین اساس، با بالغ شدن افراد، عناصری از جامعه که با آن تماس و ارتباط نزدیک و صمیمانه‌ای دارند، بر الگوهای رفتاری آنان تأثیر می‌گذارد. درحقیقت، شخصیت افراد از لابه‌لای همین روابط اجتماعی و از درون شبکه‌های اجتماعی ساخته و پرداخته و ارزش‌های فرهنگی درونی می‌شود. نظریه‌های فرایند اجتماعی، جوان کچرو را فردی به

^۱ France^۲ Risky Behaviors^۳ Social Process

کرده‌اند که عبارتند از: رفتارهای مخاطره‌آمیز هیجان‌خواهی، رفتارهای مخاطره‌آمیز حاکی از سرکشی و نافرمانی، رفتارهای مخاطره‌آمیز بی‌احتیاطانه و رفتارهای مخاطره‌آمیز ضداجتماعی (Leather, 2009: 297، به نقل از رحمانی، ۱۳۹۴: ۳۷). مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌های ایالات متحده آمریکا، شش نوع بحرانی از رفتارهای مخاطره‌آمیز را مشخص کرده است: نداشتن فعالیت فیزیکی، عادات بد غذایی، سیگارکشیدن، مصرف الکل، رفتارهای جنسی و خشونت که علت اصلی مرگ‌ومیر و ناتوانی در میان جوانان و بزرگسالان است (رحمانی، ۱۳۹۴: ۳۷).

از سال ۱۹۹۱، ایالات متحده آمریکا، برنامه‌ای ملی با نام «سیستم نظارت بر رفتارهای پرخطر»^۵ را طراحی کرد و به اجرا گذاشت که ارزیابی نه مقوله از رفتارهای پرخطر شامل خشونت، خودکشی، بی‌ملاحظگی در رانندگی، مصرف دخانیات، الکل و مواد، رفتارهای پرخطر جنسی، رفتارهای تغذیه ناسالم و نداشتن فعالیت‌های بدنی و ورزش را در برمی‌گرفت. در ایران نیز برنامه آموزش مهارت‌های زندگی در مدارس، که از سال ۱۳۸۱ به اجرا در آمد، بر همین اساس طراحی شده است. این طرح، شامل آموزش‌های پیشگیرانه در چهار مورد دخانیات، اعتیاد، ایدز و خشونت است که در قالب آموزش مهارت‌های ارتباطی، توانایی تصمیم‌گیری، توانایی تفکر خلاق، مهارت خودشناسی و توانایی مقابله با هیجان‌ها و تنش و... ارائه می‌شود (سلیمانی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۴: ۷۸).

مبنای نظریه‌های فرایند اجتماعی اینگونه است که بیشتر کنشگران از روابط خانوادگی، پیوندهای گروهی همسالان، مراکز آموزشی و کنش متقابل با اشخاص تأثیر می‌گیرند. اگر این روابط، مثبت باشد، افراد از عهده مقررات جامعه برمی‌آیند؛ اما اگر این روابط، مخرب و ناسالم باشد، موفقیت‌های متداول، احتمالاً غیرممکن می‌شود و راه حل‌های انحرافی و پرخطر جایگزین آن خواهد شد (Siegel, 2008: 214). دیدگاه فرایند اجتماعی، دو شاخه عمده یادگیری اجتماعی و کنترل اجتماعی دارد که در ادامه به این دیدگاه‌ها توجه می‌شود:

تصویر می‌کنند که رفتار وی، که در بستر روابط اجتماعی و فرایندهای اجتماعی شکل گرفته است، در تضاد با هنجارهای جامعه معمولی قرار دارد. پژوهش حاضر نیز درصدد پاسخگویی به پرسش‌های ذیل است:

- میزان بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز در چه حدی است؟

- فرایند و سازوکارهای اجتماعی، چه تأثیری در بروز رفتارهای پرخطر جوانان دارد؟

چارچوب نظری

توجه به رفتارهای پرخطر در میان جوانان و کوشش برای شناخت و پیشگیری آنها از اواخر دهه ۱۹۸۰ از ایالات متحده آغاز شده و گسترش روزافزونی در میان سایر جوامع داشته است. رفتارهای پرخطر عبارت است از رفتارهایی که ارتکاب آن، احتمال صدمه و آسیب‌دیدن فرد و جامعه را در پی دارد (Zuckerman, 2006: 52). بنا به تعریف ایگرا و ایروین^۱، رفتارهای پرخطر رفتارهایی است که به‌طور عمدی انجام می‌شود و پیامدهای نامشخصی به بار می‌آورد و احتمال دارد این پیامدها برای سلامتی، شخص مضر باشد (هوگارد^۲، ۱۳۹۳: ۹۰). آرنِت^۳ نیز، آن دسته از رفتارهایی را که پیامدهای شخصی و اجتماعی دارد، رفتار مخاطره‌آمیز تعریف می‌کند و به عقیده وی، افراد، کنترل زیادی بر پیامدهای احتمالی آن ندارند. او معتقد است مخاطره‌پذیری، بیش از هر چیز از محدودیت‌هایی تأثیر می‌پذیرد که خانواده، جامعه، مدرسه و فرهنگ برای آن قائل می‌شوند (Arnett, 1995: 68). براساس تعریف دیگر، رفتار پرخطر، رفتاری است با پیامدهای نامطلوب که با احتمال آسیب یا لطمه همراه است و به‌طور کلی، چنین رفتارهایی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با سلامت و رفاه افراد مرتبطند (Ritchter, 2010: 26، به نقل از رحمانی، ۱۳۹۴: ۳۷).

برای فهم تفاوت بین انواع رفتارهای پرخطر، مور و گالون^۴، چهار گروه از رفتارهای مخاطره‌آمیز را مشخص

¹ Igra and Irwin

² Haugaard

³ Arnett

⁴ Moore and Gullone

⁵ YRBSS

یادگیری اجتماعی

نظریه‌های یادگیری اجتماعی، رفتار انحرافی را محصول یادگیری هنجارها، ارزش‌ها و رفتارهای مربوط به فعالیت‌های انحرافی می‌دانند. نظریه یادگیری بر فراگیری نگرش‌ها، معاشرت‌ها و رفتارهای لازم برای تداوم زندگی منحرفانه تأکید می‌کند. این نظریه بر آن است که برای شروع یک زندگی توأم با کج‌روی، جوانان قانون‌شکن باید نگرش‌ها، رفتارها و فنون لازم برای ارتکاب انحراف و سپس غلبه بر آشفتگی عاطفی را یاد بگیرند (سیگل و سنا، ۱۳۸۴: ۲۵۹). در این میان، خانواده به‌عنوان یکی از کارگزاران اصلی جامعه‌پذیری، مهارت‌ها و ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی و فرهنگی بهنجار را منتقل می‌کند. در مقابل، انزوا از خانواده یا بیگانگی با آن و به‌طور کلی، جامعه‌پذیری نادرست، اغلب فرد را با رفتارهای ضداجتماعی و انحرافی مواجه می‌کند (Park and Buriel, 1998: 463).

ویلیام گود^۱، نهاد خانواده، سازمان و انگاره‌های آن را کلیدی برای شناخت شخصیت و رفتار فرد پرورش‌یافته در آن تلقی می‌کند و هرگونه نابسامانی و بی‌سازمانی در این نهاد و ساختار آن را در بروز توسعه و تکوین شخصیت منحرف و کج‌رو دخیل می‌داند. الیزابت هارلوک^۲ نیز منشأ نابهنجاری را در محیط خانواده و در ساختارهای آن جست‌وجو می‌کند و آن را معلول نحوه تربیت، سازوکارهای جامعه‌پذیری در خانواده می‌داند. دوروتی لاونولت^۳ درباره نقش رفتارهای آسیب‌زای خانواده در شکل‌گیری رفتار نابهنجار متذکر می‌شود که تجربیات اولیه زندگی در تعیین چگونگی رفتار مؤثر است و خانواده، اولین نهادی است که زمینه چنین تجربیاتی را فراهم می‌کند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۷۰-۷۶).

سوبل^۴ معتقد است شیوه‌های جامعه‌پذیری با استقلال کودکان تغییر می‌یابد و این امر، خود ناشی از ورود جوانان به ساختارهای اجتماعی متعدد و متنوع است. این امر به شکاف نسلی^۵، کاهش کنترل والدین در خانواده و جایگزینی فرهنگ

جوانان منجر می‌شود که در آن، اقتدار والدین کاهش می‌یابد و بستر برای بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز فراهم می‌شود. بر این اساس، بروک جاکوبسن و همکاران^۶، معتقدند شکاف نسلی قشر جوان در رابطه با مسائل اجتماعی، به‌طور عمده بر سکس، مصرف الکل، مواد مخدر و به‌طور کلی، رفتارهای مخاطره‌آمیز متمرکز است (Falk and Falk, 2005: 22). براساس دیدگاه نظری پیر بوردیو^۷ نیز با به‌کارگیری مفهوم هیستریسیس (ناسازی)^۸، مفهوم شکاف نسلی را می‌توان بررسی کرد. به عقیده بوردیو، فرایند اجتماعی شدن، که ابتدا در خانواده آغاز می‌شود، عمیقاً کنش‌های ما را شکل می‌دهد؛ یعنی عادت‌واره با این زمینه شکل می‌گیرد و این روند آهسته و ناخودآگاه است؛ ولی به تدریج، تمایلات ما همراه با تحولات جهان‌های اجتماعی ما تغییر می‌کند؛ بنابراین شخص، وضعیت جدیدی پیدا می‌کند که در آن سرعت یا جهت تغییر میدان با سرعت و جهت تغییر عادت‌واره اعضای آن میدان، متفاوت باشد؛ یعنی کنش‌های کنشگران اجتماعی ممکن است دچار تحریف زمانی شود و در این حالت، سرسختانه، مقاوم یا نادرست به نظر آید (Bourdieu and Passeron, 1990: 165). در ناسازی، نوعی اختلاف فاز میان عادت‌واره قدیمی و شرایط جدید به وجود می‌آید و این اختلاف فاز به رفتارهای کم‌سازگار یا ناسازگار و پرخطر کنشگران منجر می‌شود (بون ویتز^۹، ۱۳۹۱: ۱۰۴).

یکی دیگر از آرای کلاسیک درباره یادگیری رفتار انحرافی، نظریه همنشینی افتراقی^{۱۱} ادوین اچ. ساترلند^{۱۲} است. نظریه وی بر دیدگاه تعامل‌گرایی مبتنی است و بر نقش تعامل اجتماعی در شکل‌دادن نگرش‌ها و رفتار مردم تأکید دارد. ساترلند معتقد است افراد، رفتار انحرافی را به‌طور عمده از گروه‌های منحرف صمیمی، همچون گروه‌های نخستین و کوچک دوستان یاد می‌گیرند. براساس نظر وی، وقتی افراد در حلقه‌های معاشرت و رفت‌وآمدها، نظام ارزش‌ها و هنجارهای مغایر ارزش‌های رایج اجتماع را بیشتر دریافت کنند، احتمال

⁷ Brooke Jacobsen

⁸ Pierre Bourdieu

⁹ Hysteresis

¹⁰ Bonnewitz

¹¹ Differential Association Theory

¹² Edwin H. Sutherland

¹ Siegel and Senna

² William Good

³ Elizabeth Hurlock

⁴ Dorothy Lovenolth

⁵ Sobel

⁶ Generation Gap

کنترل اجتماعی

نظریه‌های کنترل اجتماعی، رفتار انحرافی را نتیجه تعهد ضعیف به نهادهای عمده موجود در جامعه تلقی می‌کند و ایده اصلی آنها این است که از آنجا که سازوکار اعمال کنترل رسمی و غیررسمی از سوی نهادهای ذی‌ربط رو به ضعف می‌گذارد، آنان برای انتخاب گزینه‌های رفتاری ضدا اجتماعی و مخاطره‌آمیز، احساس آزادی می‌کنند (سعادت‌تی، ۱۳۹۶: ۱۴۸). نظریه پردازان کنترل اجتماعی معتقدند افراد به این علت از قانون اطاعت می‌کنند که رفتارها و ایده‌های آنان با نیروهای بیرونی و درونی کنترل می‌شود. به نظر آنان، رفتار افرادی که فعالیت‌های منحرفانه انجام می‌دهند با وابستگی و تعهد به مردم، نهادها و فرایندهای مرسوم کنترل می‌شود. اگر این تعهد و الزام از بین برد، آنان در زیر پا گذاشتن قانون آزاد خواهند بود (حسینی نثار و فیوضات، ۱۳۹۰: ۱۰۱). نظریه کنترل بر این نکته تأکید دارد که پیوندهای سست بین افراد و جامعه، آنان را آزاد می‌گذارد تا منحرف شوند؛ حال آنکه پیوندهای محکم موجب می‌شوند انحراف، تاوان سختی داشته باشد (استاری، ۱۳۹۵: ۲۲۲). بر همین اساس، اف. ایوان نای^۷، بیشترین نرخ رفتار انحرافی در بین جوانان را ناشی از روابط خانوادگی ضعیف و کنترل‌های اجتماعی اندک می‌داند. از نظر ترورایس هیرشی^۸، بدون کنترل‌های اجتماعی و در صورت نداشتن حساسیت و علاقه به دیگران، جوان برای ارتکاب اعمال مجرمانه آزاد است. وی چنین فرض می‌کند که رفتارهای انحرافی و پرخطر، زمانی رخ می‌دهد که پیوند فرد با جامعه سست یا شکسته می‌شود (Hirschi, 1969: 253). براساس نظریه بازدارندگی^۹ جک گیبز^{۱۰} نیز اگر سازوکارهای کنترل رسمی و پلیس در رسیدگی و برخورد با رفتارهای منحرفانه و پرونده‌های حاصل از انحراف بسیار موفق عمل کند، احتمال آنکه افراد به سبب ارتکاب دوباره جرم محکوم شوند، کمتر خواهد بود. همچنین، هوپ کورمن^{۱۱} و اچ. نسی موکن^{۱۲}، اظهار می‌دارند که افزایش

بروز رفتارهای انحرافی در آنها بیشتر می‌شود (هیوز و کروهر^۱، ۱۳۹۵: ۲۳۴). در این میان، رونالد آکرز^۲، معتقد است مردم در تعامل با افراد اثرگذار یاد می‌گیرند رفتار خود را ارزیابی کنند. اگر افراد و گروه‌هایی که به نظر خود فرد، نقش مهمی در زندگی‌اش دارند، انواع کج‌روی‌ها را رفتار بهنجاری بدانند، بسیار احتمال دارد که فرد مرتکب این رفتارها شود؛ به همین ترتیب، اگر خانواده، دوستان و دیگران مهم و اثرگذار فرد، کج‌روی را نابهنجار بدانند، کمتر احتمال دارد که فرد درگیر این رفتارها شود (کندال^۳، ۱۳۹۲: ۳۰۳).

رسانه‌ها نیز به‌عنوان یکی دیگر از کارگزاران جامعه‌پذیری، منبع اصلی اندیشه‌ها و اطلاعات است و نفوذ زیادی بر نگرش‌ها، عقاید و رفتار مردم دارد (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۷). بر این اساس، مطابق نظریه الگوبرداری^۴، برخی تصاویر رسانه‌ای ممکن است به‌صورت خاصی برای نوجوانان و جوانان، برجسته باشند. بدن‌های زنانه لاغر و کنش‌های جنسی می‌توانند به‌آسانی توجه‌گزینشی را به خود جلب کنند. نوشیدن الکل و کشیدن سیگار، هرچند برجسته نباشد، ممکن است توجه نوجوان را به خود جلب کند. تکرار اینگونه تصاویر و رفتارها، احتمال یادگیری آنها را افزایش می‌دهد؛ اما مهم‌تر اینکه رسانه بیشتر از اینکه رفتارهای ناسالم خوردن، کشیدن سیگار و آمیزش جنسی را تقبیح کند، آنها را تأیید می‌کند (پرس^۵، ۱۳۹۳: ۱۰). از نظر ژان بودریلار^۶ نیز عملکرد رسانه‌های جمعی، جلوگیری از مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی است و فردی‌سازی و منزوی کردن افراد و واردکردن آنها به دنیای شبیه‌سازی شده‌هاست؛ جایی که در آن، تشخیص امر واقعی و امر ساختگی ناممکن است و کنشگران در آن، امر ساختگی را بر واقعیت ترجیح می‌دهند. وی چنین استدلال می‌کند که فضای رسانه‌ای، در نوعی از هرزگی، خصوصی‌ترین فرایندهای زندگی ما را بستر تغذیه مجازی می‌کند (فرهنگی و اردشیرزاده، ۱۳۹۳: ۴۵).

⁷ Stark

⁸ F. Ivan Nye

⁹ Travis Hirschi

¹⁰ Jack Gibbs

¹¹ Deterrence Theory

¹² Hope Corman

¹³ H. Naci Mocan

¹ Hughes and Kroehler

² Ronald Akers

³ Kendall

⁴ Modeling Theory

⁵ Perse

⁶ Jean Baudrillard

حاصل از مدل معادلات ساختاری نیز نشان داد سه متغیر احساس فشار اجتماعی، بازدارندگی اجتماعی و آثار منفی شهرنشینی، ۸۲ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین می‌کند. نتایج پژوهش وزینا و همکاران^۱ (۲۰۱۵)، نشان داد تجربه خشونت در خانواده، جامعه‌پذیری نامناسب، درک کم والدین، نظارت اندک والدین، وجود تنش و اختلافات خانوادگی، وجود همسالان ناباب و منحرف و رفتارهای مخاطره‌آمیز، تأثیر معناداری بر بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز داشته است. چانگاریکا و همکاران^۲ (۲۰۱۴)، در مطالعه‌ای نشان دادند بستر اجتماعی سبک زندگی دانشگاهی با مصرف الکل، فرصت‌های مناسب، کاهش نظارت، تفاوت‌های فردی و فرهنگی (مذهب، نگرش به جنس، انتظارات اجتماعی، طبقه اجتماعی)، نقش مؤثری در فراهم کردن رابطه جنسی مخاطره‌آمیز داشته است. نتایج پژوهش وونگ تونگام و همکاران^۳ (۲۰۱۴) نشان داد همبستگی مثبت و مستقیمی بین وجود همسالان منحرف و استفاده از الکل و مواد مخدر وجود داشته است.

بخشی از نتایج وانگ و همکاران^۴ (۲۰۱۳)، نشان داد سبک‌های فرزندپروری، کنترل والدین بر مصرف مواد، بزهکاری و رفتارهای پرخطر جنسی، تأثیرات معناداری دارند. یافته‌های پژوهش سیموئز و متوس^۵ (۲۰۱۲) نشان داد حوادث منفی زندگی (تجربه خشونت و درگیری در خانواده، وجود انحراف در خانواده، وجود همسالان کج‌رو)، رابطه معناداری با رفتارهای پرخطر داشته است. نتایج پژوهش لسلی و همکاران^۶ (۲۰۱۰) نشان داد متغیرهای سن، سابقه رفتار انحرافی در خانواده، همسالان کج‌رو، نظارت و کنترل والدین، تأثیر معناداری بر بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز داشته است. پژوهش توبلر و کومرو^۷ (۲۰۱۰)، نشان داد بین نظارت و کنترل والدین و تعاملات خانواده با بروز رفتارهای پرخطر، رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.

با توجه به پیشینه‌های نظری و تجربی مطرح‌شده، مدل

مراقبت‌های پلیسی، میزان ارتکاب رفتار انحرافی را کاهش می‌دهد. در صورتی که شمار مأموران پلیس کاهش یابد، میزان بازداشت‌ها نیز کاهش پیدا می‌کند و در نتیجه، موارد ارتکاب جرایم افزایش می‌یابد (استارک، ۱۳۹۵: ۲۳۶).

پیشینه تجربی

بخشی از نتایج پژوهش اسدپور (۱۳۹۵) نشان می‌دهد همبستگی بین متغیرهای سبک‌های فرزندپروری (سهل‌گیر و استبدادی)، با گرایش به رفتارهای پرخطر و شیوع آن، معنادار بوده؛ ولی رابطه خطی بین متغیرهای سبک فرزندپروری منطقی و گرایش و شیوع رفتارهای پرخطر، معنادار نبوده است. قسمتی از نتایج پژوهش رحمانی (۱۳۹۴)، نشان داد تأثیر متغیر پیوند افتراقی بر بروز رفتارهای پرخطر، معنادار بوده است. در پژوهش رشید (۱۳۹۴)، عوامل اجتماعی و فردی، شامل روابط خانوادگی، وجود الگوهای اجتماعی نامناسب، کنترل خانواده، نقش و محتوای رسانه‌های جمعی و نظارت اجتماعی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای پرخطر تشخیص داده شده‌اند.

نتایج مطالعه معینی (۱۳۹۳) نشان داد بین متغیرهای دلبستگی به خانواده و دوستان، تعهد به هنجارها، مشارکت، باور به اصول اخلاقی، خودپنداره، خود-کنترلی، هم‌نشینی با دوستان بزهکار، نظارت والدین بر فرزندان، مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی و رفتارهای پرخطر، رابطه معناداری وجود دارد. بخشی از نتایج پژوهش علیوردی‌نیا (۱۳۹۳)، نشان داد متغیرهای تقویت افتراقی، پیوند افتراقی، ارزیابی خانواده از فرد، ارزیابی همسالان از فرد، حذف محرک مثبت، الزام تحصیلی و باور ۵۵ درصد از تغییرات متغیر رفتارهای پرخطر را تبیین می‌کند. نتایج پژوهش حسینی (۱۳۹۳)، نشان داد رابطه متغیرهای معاشرت با دوستان ناباب، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، میزان کنترل والدین، علاقه خانوادگی و سطح تحصیلات والدین با گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر معنادار بوده است. پروین و علی‌بابایی (۱۳۹۲)، در پژوهش خود نشان داد رابطه دو متغیر خودکنترلی اجتماعی، کنترل اجتماعی با رفتارهای پرخطر، معکوس و معنادار است. نتایج

¹ Vezina and et al.

² Chanakira and et al.

³ Wongtongkam et al.

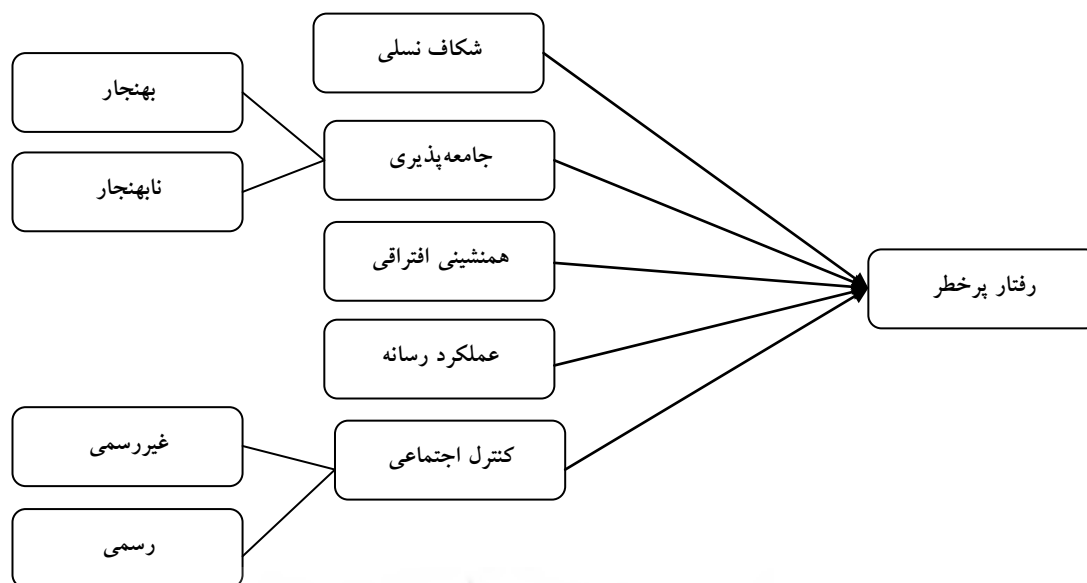
⁴ Wang et al.

⁵ Simoes and Matos

⁶ Leslie et al.

⁷ Tobler and Komro

نظری پژوهش به شکل زیر تدوین می‌شود:

نمودار ۱- مدل نظری پژوهش

Fig 1- Theoretical Model of Research

فرضیه‌های پژوهش

عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، به تعداد ۵۷۹۶۹۴ نفر هستند. تعداد نمونه آماری پژوهش نیز با استفاده از فرمول آماری کوکران، ۶۳۰ نفر برآورد شده است. شیوه نمونه‌گیری، از نوع نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. به این ترتیب، افراد نمونه به صورت تصادفی از هر منطقه (خوشه) شهرداری و به تفکیک جنسیت و به نسبت جمعیت هر جنس در کل جامعه آماری هر منطقه، به صورت تصادفی برای گردآوری اطلاعات انتخاب شدند. برای سنجش کلیه متغیرها و کسب اطلاعات لازم از پرسش‌نامه محقق‌ساخت استفاده شده و اعتبار این مقیاس‌ها، از نوع اعتبار محتوایی^۱ از نوع اعتبار صوری^۲ و سازه‌ای^۳ است.

- نتایج حاصل از تحلیل عاملی سازه کنترل اجتماعی نیز نشان می‌دهد اول اینکه، معنی‌داری آزمون بارتلت^۴ و مقدار به‌دست‌آمده برای آزمون KMO^5 نشان‌دهنده مناسب بودن داده‌ها و کفایت نمونه‌ای برای انجام دادن این تحلیل است.

- بین همنشینی افتراقی و میزان بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز، رابطه وجود دارد.
- بین کنترل اجتماعی و میزان بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز، رابطه وجود دارد.
- بین شکاف نسلی و میزان بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز، رابطه وجود دارد.
- بین جامعه‌پذیری و میزان بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز، رابطه وجود دارد.
- بین عملکرد رسانه‌های جمعی و میزان بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز، رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی

نوع پژوهش حاضر براساس چگونگی گردآوری داده‌ها، پیمایشی، براساس هدف پژوهش، از نوع کاربردی و از لحاظ میزان ژرفایی، جزء پژوهش‌های پهنانگر و با در نظر گرفتن معیار زمان، مقطعی است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه افراد ۱۵-۳۴ ساله شهر تبریز است که براساس سرشماری

¹ Face Validity

² Content Validity

³ Construct Validity

⁴ Bartlett Test

⁵ Kaiser-Meyer- Olkin

جامعه‌پذیری در خانواده طراحی شده بودند، درنهایت، به دو عامل جامعه‌پذیری بهنجار و جامعه‌پذیری نابهنجار، تقلیل یافتند، همچنین، این دو عامل، ۷۷/۷۹ درصد از واریانس گویه‌ها را تبیین کردند. ضرایب پایایی به‌دست‌آمده برای ابعاد مذکور و سازه جامعه‌پذیری نیز در حد مناسبی است.

- برای برآورد اعتبار مقیاس‌های شکاف نسلی، هم‌نشینی افتراقی و عملکرد رسانه‌ها، از اعتبار صوری از نوع اعتبار محتوایی استفاده شده است؛ یعنی گویه‌های طراحی شده برای هر یک از متغیرهای مذکور براساس نظرات متخصصان، پالایش و اعتبارسنجی شد. ضرایب پایایی حاصل برای متغیرهای مذکور نیز بیشتر از ۰/۷ و در حد مناسبی است (جدول شماره ۱).

همچنین، براساس مقادیر ویژه، گویه‌های طراحی شده برای سنجش متغیر کنترل اجتماعی، به دو عامل کنترل اجتماعی رسمی و کنترل اجتماعی غیررسمی تقلیل یافت. در مجموع نیز دو عامل مذکور، ۵۵/۱۸ درصد از واریانس گویه‌ها را تبیین کردند. ضرایب پایایی به‌دست‌آمده برای عامل‌های دوگانه و سازه کنترل اجتماعی، پایداری درونی مناسب گویه‌ها را در حد مطلوب نشان داد

- نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی سازه جامعه‌پذیری در خانواده نشان داد براساس معنی‌داری آزمون بارتلت و مقدار آزمون KMO، انجام‌دادن تحلیل عاملی، مناسب و منطقی و پیش شرط کفایت نمونه‌ای نیز برقرار است. مطابق معیار مقادیر ویژه نیز گویه‌هایی که برای سنجش سازه

جدول ۱- نتایج و اجزای تحلیل عاملی اکتشافی و ضریب پایایی متغیرهای مستقل پژوهش

Table 1- Results and components of exploratory factor analysis and reliability coefficient of independent research variables

متغیر	مقادیر واریانس تبیین‌شده هر عامل	کل واریانس تبیین‌شده	آزمون بارتلت		آزمون KMO	ضریب پایایی هر مؤلفه	ضریب پایایی کل
			P	χ^2			
کنترل اجتماعی	۵/۵۱	۳۹/۷۷	۰/۰۰۰	۲۸۸/۹۶	۰/۶۰۰	۰/۸۹۱	۰/۸۷۰
کنترل غیررسمی	۲/۲۰	۱۵/۴۰				۰/۷۷۰	
جامعه‌پذیری	۴/۸۱	۵۳/۵۲	۰/۰۰۰	۲۳۷/۱۹	۰/۷۷۷	۰/۹۱۰	۰/۸۶۲
جامعه‌پذیری بهنجار							
جامعه‌پذیری نابهنجار	۱/۱۸	۲۴/۲۶				۰/۷۵۷	
شکاف نسلی	-	-	-	-	-	-	۰/۸۹۱
هم‌نشینی	-	-	-	-	-	-	۰/۷۳۰
افتراقی	-	-	-	-	-	-	
رسانه‌های جمعی	-	-	-	-	-	-	۰/۷۲۷

پژوهش با چهارده مؤلفه (متغیر پنهان مرتبه اول)، شامل خشونت، رانندگی خطرناک، مصرف خودسرانه دارو، خودکشی، هرزه‌نگاری اینترنتی (سایبر سکس)، تغذیه ناسالم، بی‌حرکی، اعتیاد به شبکه‌های مجازی، مصرف سیگار،

برای برآورد اعتبار پرسش‌نامه رفتارهای پرخطر، از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم^۱ با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS استفاده شده است. متغیر رفتارهای پرخطر در این

¹ Second Order Confirmatory Factor Analysis

۰/۷ و در حد مطلوب است و پایایی مناسب مدل اندازه‌گیری را نشان می‌دهد. پایایی ترکیبی به‌دست‌آمده برای سازه رفتارهای پرخطر نیز برابر با ۰/۹۳۰ است (جدول شماره ۲).

جدول ۲- نتایج و اجزای تحلیل عاملی تأییدی و ضرایب پایایی

هر یک از مؤلفه‌های سازه رفتار پرخطر

Table 2. Results and components of confirmatory factor analysis and reliability coefficients of each component of risky behaviors structure

CV Com	پایایی ترکیبی	پایایی	AVE	مؤلفه‌های رفتار پرخطر
۰/۶۸۷	۰/۸۹۹	۰/۸۵۳	۰/۶۹۱	خشونت
۰/۵۸۲	۰/۸۷۳	۰/۸۲۲	۰/۵۸۲	رانندگی خطرناک
۰/۴۱۴	۰/۷۶۸	۰/۶۰۲	۰/۴۶۰	مصرف خودسرانه دارو
۰/۷۶۵	۰/۹۵۹	۰/۹۵۲	۰/۷۷۴	خودکشی
۰/۷۷۶	۰/۹۶۵	۰/۹۵۹	۰/۷۷۷	هرزه‌نگاری اینترنتی (سایبر سکس)
۰/۴۰۳	۰/۷۱۳	۰/۷۰۰	۰/۴۱۲	تغذیه ناسالم
۰/۶۲۵	۰/۸۵۳	۰/۸۴۶	۰/۶۶۶	تحرک ناکافی
۰/۷۴۴	۰/۹۵۸	۰/۹۴۹	۰/۷۴۵	اعتماد به شبکه‌های مجازی
۰/۷۳۲	۰/۹۵۶	۰/۹۴۷	۰/۷۳۵	مصرف سیگار
۰/۸۸۳	۰/۹۷۸	۰/۹۷۳	۰/۸۸۳	مصرف قلیان
۰/۶۹۷	۰/۹۶۲	۰/۹۵۶	۰/۷۰۱	مصرف مشروب
۰/۶۲۳	۰/۹۳۵	۰/۹۱۹	۰/۶۴۷	مصرف مواد مخدر
۰/۶۸۸	۰/۹۶۳	۰/۹۵۸	۰/۶۹۰	رابطه جنسی ناسالم
۰/۷۰۹	۰/۹۳۹	۰/۹۲۴	۰/۷۱۴	قمارکردن
۰/۴۰۰	۰/۹۳۰	۰/۹۸۰	۰/۵۲۷	سازه رفتار پرخطر

همچنین، برای برآورد اعتبار تشخیصی (واگرا^۷) مدل، از روش ماتریس فورنل و لارکر^۸ استفاده شده است. براساس نتایج ماتریس فورنل و لارکر، مقادیر جذر AVE، برای تمامی متغیرهای پنهان (مؤلفه)، که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار دارد، از مقدار همبستگی میان آنها، که در

مصرف قلیان، مصرف مشروب، مصرف مواد مخدر، رابطه جنسی ناسالم و قمارکردن، در قالب طیف لیکرت و در سطح سنجش رتبه‌ای سنجیده شده است. برای بررسی اعتبار درونی (همگرا^۱) مدل، از شاخص متوسط واریانس استخراج شده (AVE^۲) استفاده شده است. برای این شاخص، حداقل مقدار مطلوب براساس نظر مگنر و همکاران ۴/ است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲: ۱۳۷). این شاخص برای تمامی ابعاد سازه رفتار پرخطر، بیشتر از ۴/ و در حد مطلوب است؛ یعنی متغیرهای پنهان مدنظر توانسته‌اند بیشتر از ۴۰ درصد واریانس مشاهده‌پذیرهای خود را تبیین کنند و در نتیجه، روایی همگرای مدل حاضر تأیید می‌شود. برای آزمون برازش و کیفیت مدل اندازه‌گیری نیز از شاخص اشتراک با روایی متقاطع (CV Com^۳) استفاده شده است. این شاخص درحقیقت، توانایی مدل مسیر در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر با مقادیر متغیر پنهان متناظر آنهاست. مقادیر مثبت این شاخص، نشان‌دهنده کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری است (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳: ۱۴۶). در این پژوهش نیز مطابق یافته‌ها، مقادیر به‌دست‌آمده برای شاخص CV Com، همگی مثبت است؛ بنابراین، کیفیت مدل اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

برای برآورد پایایی^۴ گویه‌های متغیرهای پنهان مدل اندازه‌گیری، از تکنیک آلفای کرونباخ^۵ و پایایی مرکب^۶ (p دلونین - گلدشتاین)، استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون آلفای کرونباخ نشان داد ضرایب به‌دست‌آمده برای تمامی متغیرهای پنهان در مدل اندازه‌گیری، بیشتر از ۰/۶ و در حد مطلوب است. به‌علت برتری پایایی مرکب، نسبت به آلفای کرونباخ، برای بررسی همسانی درونی مدل اندازه‌گیری، از این شاخص نیز استفاده شده است. نتایج شاخص پایایی مرکب برای تمامی متغیرهای پنهان حاضر در مدل، بیشتر از

¹ Convergent Validity

² Average Variance Extracted

³ CV-Communality

⁴ Reliability

⁵ Cronbachs Alpha

⁶ Composite Reliability

⁷ Discriminant Validity

⁸ Fornell and Larcker

دیگر؛ به عبارتی، اعتبار واگرایی مدل در حد مناسب است و تأیید می‌شود (جدول شماره ۳).

خانه‌های زیرین و راست قطر اصلی قرار گرفته است، بیشتر است؛ بنابراین، گفتنی است متغیرهای مکنون در مدل حاضر، تعامل بیشتری با مشاهده‌پذیرهای خود دارند تا با سازه‌های

جدول ۳- ماتریس سنجش روایی تشخیصی (اگرا) فورنل - لارکر

Table 3- Fornell-Larcker Discriminant Validity Results

مؤلفه	خشونت	رانندگی خطرناک	مصرف خودسرانه دارو	خودکشی	انحراف‌های مجازی	تغذیه ناسالم	بی‌تحرکی	مجازی	اعتیاد به شبکه‌های مجازی	مصرف سیگار	مصرف قلیان	مصرف مشروب	مصرف مواد	رابطه جنسی ناسالم	قمارکردن
خشونت	۰/۸۳۱														
رانندگی خطرناک	۰/۷۶۲	۰/۴۳۶													
مصرف خودسرانه دارو	۰/۵۵۰	۰/۴۱۰	۰/۶۷۸												
خودکشی	۰/۸۲۳	۰/۳۴۰	۰/۶۵۳	۰/۸۷۹											
هرزه‌نگاری اینترنتی	۰/۴۴۷	۰/۴۶۸	۰/۵۳۶	۰/۴۱۸	۰/۸۸۱										
تغذیه ناسالم	۰/۲۸۵	۰/۱۶۶	۰/۱۷۳	۰/۲۲۷	۰/۳۲۰	۰/۶۴۱									
بی‌تحرکی	۰/۲۴۱	۰/۲۳۸	۰/۱۱۴	۰/۱۴۷	۰/۰۴۰	۰/۰۵۷	۰/۸۱۶								
اعتیاد به شبکه‌های مجازی	۰/۷۶۵	۰/۵۵۳	۰/۵۷۹	۰/۷۶۰	۰/۴۷۰	۰/۳۷۶	۰/۲۴۱	۰/۸۶۳							
مصرف سیگار	۰/۶۵۵	۰/۴۳۵	۰/۵۹۲	۰/۶۹۷	۰/۶۵۳	۰/۲۰۶	۰/۰۲۸	۰/۶۰۲	۰/۸۵۷						
مصرف قلیان	۰/۵۲۱	۰/۴۰۸	۰/۶۲۸	۰/۶۳۲	۰/۴۷۷	۰/۰۲۵	۰/۰۴۱	۰/۵۳۸	۰/۹۳۹	۰/۷۹۱					
مصرف مشروب	۰/۴۶۵	۰/۴۹۷	۰/۶۶۳	۰/۴۷۴	۰/۶۸۴	۰/۲۴۸	۰/۲۲۰	۰/۴۱۰	۰/۶۵۷	۰/۶۸۶	۰/۸۳۷				
مصرف مواد مخدر	۰/۵۲۰	۰/۵۶۲	۰/۵۷۶	۰/۵۶۰	۰/۷۲۱	۰/۲۹۳	۰/۲۶۴	۰/۵۸۰	۰/۷۰۱	۰/۵۳۴	۰/۷۰۱	۰/۸۰۴			
رابطه جنسی ناسالم	۰/۲۳۵	۰/۴۸۰	۰/۴۶۹	۰/۲۸۹	۰/۸۵۷	۰/۱۸۹	۰/۰۰۸	۰/۲۷۸	۰/۵۷۱	۰/۶۰۰	۰/۸۰۰	۰/۵۸۱	۰/۸۳۰		
قمارکردن	۰/۲۳۱	۰/۳۲۲	۰/۲۵۵	۰/۵۵۶	۰/۴۴۱	۰/۳۷۹	۰/۱۲۲	۰/۴۰۲	۰/۲۸۱	۰/۱۳۹	۰/۳۴۴	۰/۲۶۹	۰/۸۲۳	۰/۱۴۵	

مدنظر در این مطالعه از اعتبار ممیز نیز برخوردار است (جدول شماره ۴).

براساس شاخص نسبت HTMT نیز سازه در صورتی اعتبار ممیز دارد که کلیه اعداد به دست آمده از این ماتریس، کوچک‌تر از ۱ باشد. با توجه به موارد مذکور، سازه‌های

جدول ۴- نتایج شاخص HTMT

Table 4- HTMT index results

کنترل اجتماعی	همنشینی افتراقی	عملکرد رسانه	شکاف نسلی	رفتار پرخطر	جامعه‌پذیری
					جامعه‌پذیری
					رفتار پرخطر
					شکاف نسلی
					عملکرد رسانه
					همنشینی افتراقی
					کنترل اجتماعی

یافته‌های توصیفی پژوهش

براساس یافته‌ها، ۵۰/۳ درصد، معادل ۳۱۷ نفر از پاسخگویان را مردان و ۴۹/۷ درصد، معادل ۳۱۳ نفر از آنان را زنان تشکیل داده‌اند. ۶۰/۵ درصد نمونه، مجرد؛ ۳۷/۱ درصد، متأهل و ۱/۷ درصد، مطلقه و ۰/۶ درصد، همسر فوت‌شده گزارش شده است.

براساس یافته‌ها، ۹/۸ درصد پاسخگویان را دانش‌آموزان، ۵۲/۵ درصد را دانشجویان، ۵/۷ درصد را دارندگان مشاغل آزاد، ۷/۳ درصد را شاغلان بخش دولتی، ۴/۶ درصد شاغلان را بخش خصوصی، ۴/۱ درصد را کارگران، ۱۴/۳ درصد را افراد خانه‌دار و ۱/۶ درصد را نیز دارندگان سایر مشاغل تشکیل داده‌اند. همچنین، در بین نمونه آماری، بیشتر

پاسخگویان (۳۴/۶ درصد)، مدرک لیسانس داشتند. دارندگان مدرک دیپلم نیز با ۲۵/۶ درصد در رتبه بعدی قرار داشتند. تحصیلات پدر بیشتر پاسخگویان، دیپلم (۳۰/۸ درصد) و ابتدایی (۲۱/۹ درصد) بود و تحصیلات مادر بیشتر آنان، بی‌سواد (۲۶/۷ درصد)، دیپلم (۲۶/۲ درصد) و ابتدایی (۲۴/۸ درصد) گزارش شده است.

میانگین سن پاسخگویان نیز ۲۴/۵۶ سال بوده است. در این میان، کمترین سن، ۱۵ سال و بیشترین آن، ۳۴ سال است. همچنین، بیشتر افراد، (۳۹/۸ درصد)، در گروه سنی ۲۴-۲۰ سال قرار داشته‌اند. میانگین درصدی متغیر سن (۳۶/۹۴)، کمتر از حد متوسط است. نتایج آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق اصلی پژوهش در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵- آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

Table 5- Descriptive statistics of research variables

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ماکزیمم	مینیمم	دامنه تغییرات	طبقات	
						بالا	پایین
	درصدی				تغییرات	درصد	فراوانی
کنترل اجتماعی	۳۳/۳۳	۶۴/۰۹	۵۲	۱۳	۳۹	۱۴/۴	۹۱
جامعه‌پذیری	۲۲/۴۲	۶۲/۲۷	۳۶	۹	۲۷	۷	۴۴
شکاف نسلی	۱۴/۸۰	۶۱/۶۶	۲۴	۶	۱۸	۱۲/۹	۸۱
همنشینی افتراقی	۹/۵۳	۵۹/۵۶	۱۶	۴	۱۲	۷/۸	۴۹
عملکرد رسانه	۴۹/۵۱	۶۶/۰۱	۷۵	۲۳	۵۲	۱۰/۳	۶۵
رفتار پرخطر	۱۶۲/۲۷	۴۹/۷۷	۳۲۶	۱۰۶	۲۲۰	۴/۳	۲۷

نتایج آزمون همبستگی

برای سنجش همبستگی متغیرهای مستقل و رفتارهای پرخطر

از ضریب همبستگی I پیرسون استفاده شده است. نتایج نشان داد همبستگی بین متغیرهای کنترل اجتماعی و جامعه‌پذیری،

شکاف نسلی و همنشینی افتراقی با متغیر رفتارهای پرخطر به لحاظ آماری، معنادار بوده است؛ ولی رابطه خطی متغیر مذکور با متغیر عملکرد رسانه‌های جمعی، معنادار نیست (جدول شماره ۶).

جدول ۶- آزمون همبستگی بین متغیرهای مستقل و رفتارهای پرخطر

Table 6- Correlation Test of Independent Variables and Risky Behaviors

عملکرد رسانه ضریب	همنشینی افتراقی ضریب	شکاف نسلی ضریب	متغیر جامعه‌پذیری		کنترل اجتماعی		رفتار پرخطر
			نابهنجار ضریب	بهنجار ضریب	کنترل غیررسمی ضریب	کنترل رسمی ضریب	
**۰/۱۲۴	**۰/۱۱۲	۰/۰۷۲	**۰/۱۵۵	**-/۱۵۱	-/۰۳۵	-/۰۶۷	خشونت
*۰/۰۸۶	**۰/۱۷۸	۰/۰۵۸	**۰/۲۰۹	**-/۱۸۴	-/۰۰۸	-/۰۳۴	رانندگی خطرناک
۰/۰۷۵	**۰/۱۶۵	**۰/۱۷۲	**۰/۱۸۷	**-/۱۱۳	-/۰۱۶	-/۰۵۰	خوددرمانی
۰/۰۰۱	*۰/۰۸۱	۰/۰۰۳	۰/۰۷۳	*-/۰۸۸	**-/۱۲۰	-/۰۵۵	خودکشی
**۰/۱۱۴	**۰/۲۶۴	**۰/۱۰۹	**۰/۳۲۱	**-/۱۳۴	-/۰۴۴	**-/۰۹۳	هرزه‌نگاری
۰/۰۴۴	۰/۰۵۳	**۰/۱۶۶	۰/۰۷۵	*-/۰۷۹	**-/۱۲۵	**-/۱۱۲	تغذیه ناسالم
۰/۰۷۶	۰/۰۷۳	**-/۱۵۴	**۰/۱۰۵	-/۰۷۵	-/۰۵۴	-/۰۲۵	تحرک ناکافی
۰/۰۳۹	**۰/۱۹۲	**۰/۲۳۴	**۰/۱۹۱	-/۰۴۱	**-/۱۷۹	**-/۱۵۶	اعتیاد به شبکه مجازی
**۰/۱۰۳	**۰/۱۸۸	**۰/۲۰۳	**۰/۲۵۷	-/۰۰۶	**-/۱۱۵	**-/۱۶۰	استعمال سیگار
*۰/۰۹۶	**۰/۲۳۰	**۰/۱۴۹	**۰/۲۴۲	-/۰۷۸	**-/۱۱۰	**-/۱۶۹	استعمال قلیان
*۰/۰۸۵	**۰/۱۹۸	**۰/۲۲۸	**۰/۲۸۰	-/۰۵۱	**-/۱۴۰	*-/۱۰۰	مصرف مشروب
۰/۰۰۳	**۰/۱۴۲	**۰/۱۳۸	*۰/۰۹۱	**-/۱۰۸	-/۰۲۶	-/۰۶۱	مصرف مواد مخدر
۰/۰۱۷	**۰/۱۷۶	**۰/۲۱۱	**۰/۱۳۲	**-/۱۴۸	**-/۱۴۵	**-/۱۷۷	رابطه جنسی ناسالم
۰/۰۵۹	**۰/۱۲۰	**۰/۱۰۷	۰/۰۰۷	*-/۱۰۱	**-/۱۰۵	-/۰۶۶	قمارکردن
۰/۰۷۵	**۰/۲۴۸	**۰/۲۲۲	**۰/۲۵۶	**-/۱۲۷	**-/۱۷۶	**-/۱۵۳	رفتارهای پرخطر

**معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ / *معنی‌داری در سطح ۰/۰۵

مدل معادلات ساختاری

(همگرا) مدل، برای تمامی ابعاد، بیشتر از ۴/ و در حد مطلوبی است. برای آزمون برازش و کیفیت مدل اندازه‌گیری، از شاخص اشتراک با روایی متقاطع (CV Com) استفاده شده است. مقادیر مثبت این شاخص، نشان‌دهنده کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری است. مطابق یافته‌ها نیز مقادیر به‌دست‌آمده برای شاخص CV Com، همگی مثبت است؛ بنابراین، کیفیت مدل اندازه‌گیری پژوهش تأیید می‌شود.

برای برآورد پایایی گویه‌های متغیرهای پنهان مدل اندازه‌گیری پژوهش حاضر، از تکنیک آلفای کرونباخ و پایایی مرکب استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون آلفای

در پژوهش حاضر برای برازش مدل اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری، مدل کلی و درنهایت، برآورد آثار مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر بروز رفتارهای پرخطر از نرم‌افزار Smart-PLS استفاده شده است. این روش، زمانی استفاده می‌شود که حجم نمونه کوچک باشد یا توزیع متغیرها نرمال نباشد. با توجه به نرمال‌نبودن توزیع متغیرها در این مطالعه و تعداد زیاد گویه‌ها از نرم‌افزار مذکور استفاده شد. نتایج نشان داد مقادیر به‌دست‌آمده برای شاخص متوسط واریانس استخراج شده (AVE) برای بررسی اعتبار درونی

زیاد برای این شاخص، نشان‌دهنده برازش مناسب بخش ساختاری مدل است که در پژوهش حاضر، این مقدار، ۰/۱۲۰ حاصل آمده است. برای سنجش عملکرد کلی مدل (مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری)، از شاخص نیکویی برازش^۳ GOF استفاده شده است. مقدار این شاخص برای مدل حاضر، برابر با ۰/۳۴۷ است و مطلوبیت و برازش کلی مدل را نشان می‌دهد (جدول شماره ۸).

کروناخ نشان داد ضرایب به‌دست‌آمده برای تمامی متغیرهای پنهان در مدل اندازه‌گیری، بیشتر از ۰/۷ و در حد مطلوبی است. نتایج به‌دست‌آمده شاخص پایایی مرکب نیز برای تمامی متغیرهای پنهان حاضر در مدل، بیشتر از ۰/۷ و در حد مطلوبی است و پایایی مناسب مدل اندازه‌گیری را نشان می‌دهد (جدول شماره ۷).

جدول ۷- شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

Table 7- Measurement Model Fitness Index

متغیر	AVE		CV Com	پایایی ترکیبی
	پایایی	پایایی ترکیبی		
همنشینی افتراقی	۰/۴۴۷	۰/۷۶۰	۰/۴۴۷	۰/۸۵۴
شکاف نسلی	۰/۴۲۶	۰/۷۴۴	۰/۴۲۳	۰/۸۱۰
عملکرد نامناسب رسانه	۰/۴۱۵	۰/۷۳۲	۰/۳۱۵	۰/۷۸۶
کنترل اجتماعی	۰/۴۴۶	۰/۸۴۹	۰/۳۴۵	۰/۸۶۸
جامعه‌پذیری	۰/۷۵۳	۰/۹۳۲	۰/۷۵۳	۰/۹۴۷
رفتار پرخطر	۰/۴۳۴	۰/۹۷۵	۰/۳۴۷	۰/۹۷۷

جدول ۸- شاخص‌های برازش ساختاری و کل مدل

Table 8- Structural Fitness Index and the Total Model

SRMR	NFI	برازش مدل کلی	Redundancy	CV Red
۰/۱۴۴	۰/۳۳۷	۰/۳۴۷	۰/۱۲۰	۰/۳۶۹
				۰/۳۷۸
				۰/۳۳۶
				۰/۳۴۷
				۰/۳۸۸
				۰/۴۴۴

براساس مقدار F Square حجم اثر برای ارزیابی مدل‌های ساختاری بررسی می‌شود. درحقیقت، حجم اثر، نشان‌دهنده سهم هر یک از متغیرهای مستقل در R^2 است. علاوه بر این، با توجه به مقدار Q^2 ، توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل برای متغیر وابسته بررسی شدنی است؛ به عبارت دیگر، توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل نشان می‌دهد که مدل به چه میزان در پیش‌بینی متغیر وابسته توانایی دارد. حجم اثر چهار متغیر جامعه‌پذیری، عملکرد رسانه، همنشینی افتراقی و کنترل اجتماعی، در حد کم و اثر شکاف نسلی در حد متوسط است. همچنین، مقدار Q^2 نشان می‌دهد در مجموع، توان پیش‌بینی‌کنندگی مدل، ۰/۲۳۲ و در حد متوسط است (جدول شماره ۹).

برای برآورد کیفیت مدل ساختاری از شاخص افزونگی^۱ CV Red استفاده شده است. معروف‌ترین و شناخته‌شده‌ترین معیار اندازه‌گیری این توانایی، شاخص Q^2 استون-گیزر^۲ است. مقادیر Q^2 مثبت نشان می‌دهد مقادیر مشاهده‌شده خوب بازسازی شده است و مدل، توانایی پیش‌بینی دارد. در پژوهش حاضر نیز تمامی مقادیر به‌دست‌آمده برای این شاخص، مثبت است و در نتیجه، مدل ساختاری، کیفیت مناسبی دارد؛ به عبارتی، متغیرهای مستقل، توانایی پیش‌بینی متغیر وابسته را دارد. یکی دیگر از معیارهای برآورد برازش مدل ساختاری، میانگین شاخص Redundancyهای مربوط به سازه‌های درون‌زاست. مقادیر

^۱ CV Redundancy^۲ Stone-Geisser^۳ Goodness of Fit

جدول ۹- بررسی حجم اثر و توان پیش‌بینی کنندگی مدل

Table 9- Effect Size and Model Predictability

متغیر	f Square	Q ²
جامعه‌پذیری	۰/۱۶۸	
شکاف نسلی	۰/۳۴۷	
عملکرد رسانه	۰/۱۹۹	۰/۲۳۲
همنشینی افتراقی	۰/۰۰۰	
کنترل اجتماعی	۰/۰۰۰	

جامعه‌پذیری بر متغیر وابسته، با توجه به t به‌دست‌آمده، بیشتر از مقدار ۱/۹۶ و در سطح ۰/۰۵ و کمتر به‌لحاظ آماری معنادار است. همچنین، نوع تأثیرات مستقیم متغیرهای مذکور، مثبت و مستقیم است. تمامی متغیرها به‌جز متغیر همنشینی افتراقی، به‌صورت غیرمستقیم نیز بر متغیر وابسته تأثیر داشته‌اند که این آثار، معنادار نبوده است. همچنین، اثر کلی متغیر شکاف نسلی (۰/۷۳۰) بر متغیر بروز رفتارهای پرخطر با توجه به t به‌دست‌آمده، به‌لحاظ آماری معنادار است. نوع تأثیر این متغیر، بر متغیر وابسته مثبت و مستقیم بوده است. در مجموع، متغیرهای حاضر در مدل معادلات ساختاری توانسته است ۲۹/۹ درصد از تغییرات متغیر بروز رفتارهای پرخطر را تبیین کند (جدول شماره ۱۰ و نمودار شماره ۲).

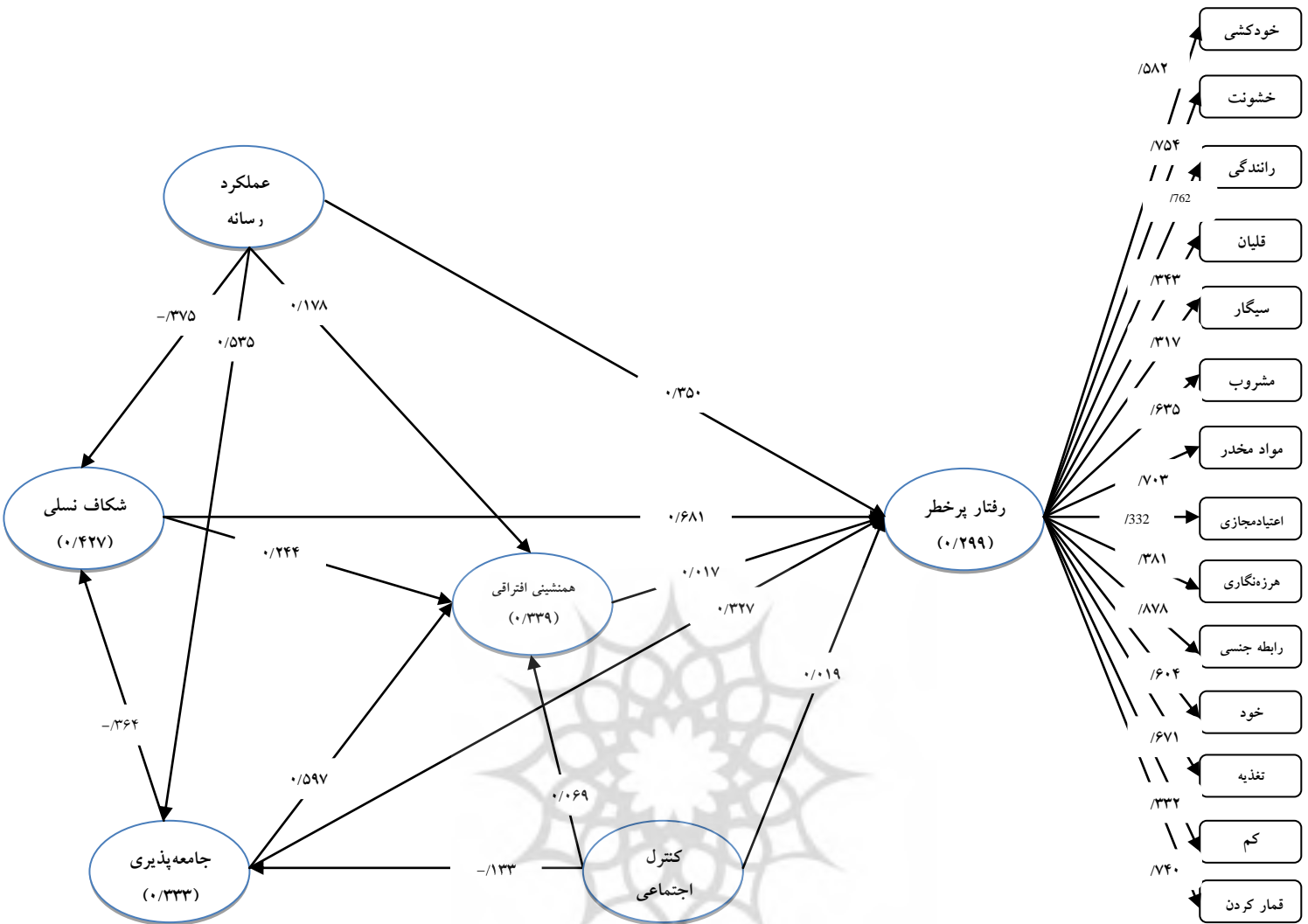
براساس نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری، متغیرهای شکاف نسلی، عملکرد نامناسب رسانه‌های جمعی، جامعه‌پذیری، کنترل اجتماعی و همنشینی افتراقی، به‌ترتیب بیشترین تأثیر را به‌صورت مستقیم بر متغیر بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز داشته‌اند. در این میان، تأثیر مستقیم متغیرهای شکاف نسلی، عملکرد نامناسب رسانه‌های جمعی،

جدول ۱۰- بررسی اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

Table 10- Direct, indirect and total effects of independent variables on the dependent variable

متغیرها	میزان اثر	اثر مستقیم		اثر غیرمستقیم		اثر کل	
		T Statistics	P Values	T Statistics	P Values	T Statistics	P Values
همنشینی افتراقی	۰/۰۱۷	۰/۷۰۷	۰/۴۸۰	-	-	۰/۷۰۷	۰/۴۸۰
شکاف نسلی	۰/۶۸۱	۷/۱۸۸	۰/۰۰۱	۰/۱۶۹	۰/۰۵	۷/۲۹۵	۰/۰۰۱
عملکرد رسانه	۰/۳۵۰	۴/۰۵۱	۰/۰۱۲	۰/۵۹۸	-۰/۰۶	۱/۰۵۹	۰/۲۹۰
جامعه‌پذیری	۰/۳۲۷	۳/۰۷۰	۰/۰۲۷	۰/۷۵۲	-۰/۰۹	۰/۸۹۶	۰/۳۷۱
کنترل اجتماعی	۰/۰۱۹	۰/۳۳۵	۰/۷۳۳	۰/۲۹۲	-۰/۰۰۸	۰/۳۰۶	۰/۷۶۰

اثرات تبیین شده = ۰/۲۹۹

نمودار ۲- تعیین مسیر تأثیرگذاری متغیرهای مستقل بر بروز رفتارهای پرخطر براساس مدل معادلات ساختاری پژوهش

Fig 2- Determining the Path of Influence of Independent Variables on the Emergence of Risky Behaviors on the Structural Equation Model of the Research

بحث و نتیجه

پژوهش حاضر با هدف بررسی جامعه‌شناختی نقش فرایند اجتماعی در تبیین رفتارهای پرخطر در بین جوانان شهر تبریز انجام شد. مطابق رویکرد فرایند اجتماعی، رفتار انحرافی، نتیجه جامعه‌پذیری نامناسب است که به تضاد با نهادهای اجتماعی و در نهایت به اشکال منحرفانه و پرخطر رفتار منجر می‌شود.

براساس یافته‌های پژوهش، رابطه خطی بین متغیر جامعه‌پذیری و بروز رفتارهای پرخطر در بین جوانان معنادار است و متغیر مذکور براساس مدل معادلات ساختاری، 0.327

واحد تأثیر مستقیم و معنادار بر متغیر وابسته داشته است. بر همین اساس، طبق نظریه یادگیری اجتماعی، نقطه شروع این فرایند، یادگیری ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارها در تماس مستقیم با دیگران مهم است که عناصر اصلی جامعه‌پذیری به شمار می‌روند. در این میان، خانواده، حلقه واسط فرد و جامعه است و تعاملات خانوادگی و روابط والدین و فرزندان، کلید اصلی فهم رفتار انحرافی جوانان است. ویلیام گود، بروز هر گونه نابسامانی در نهاد خانواده را در شکل‌گیری انحرافات جوانان مؤثر می‌داند. هارلوک نیز منشأ ناهنجاری‌های رفتاری را به محیط خانواده و سبک‌های جامعه‌پذیری افراد مرتبط

گوناگونی، آن را برساخته است، می‌تواند به نوعی احساس درک‌نشده منتهی شود و در جهت عکس عمل کند و سبب واکنش‌های منفی و کنش‌های نابهنجار و پرخطر شود. بر این اساس، گفتنی است هرگاه، اختلافات بین دو نسل جوان و بزرگسال در زمینه انتظارات، سبک زندگی، نگاه به زندگی و ... بغرنج باشد و تعامل منطقی میان این دو نسل برقرار نباشد، این شکاف، ممکن است موجب بی‌هنجاری و مسائل اجتماعی گوناگون و مخاطره‌آمیز شود. در این میان، معناداری رابطه خطی بین دو متغیر شکاف نسلی و رفتارهای پرخطر در این پژوهش و اثر معنادار آن در مدل معادلات ساختاری، همسو با محتوای نظری مذکور و مطابق نتایج پژوهش‌های انیل (2007) و تینکو و همکاران (2006) است.

از دیگر نتایج پژوهش حاضر، تأثیر معنادار عملکرد رسانه‌های جمعی بر متغیر بروز رفتارهای پرخطر است. متغیر مذکور، ۰/۳۵۰ اثر مثبت و مستقیم بر متغیر وابسته داشته است. رسانه‌ها یکی از سازوکارهای اصلی جامعه‌پذیری است که بر نگرش و کنش انسان‌ها تأثیر بسزایی دارد و زمینه بروز کنش‌ها و رفتارهای پرخطر و کم‌خطر را فراهم می‌آورد. بر این اساس، بودریلار (۱۹۷۰)، رسانه‌ها را شبیه‌سازی شده قلمداد می‌کند و با مفهوم حاد واقعی معتقد است افراد به محاصره نشانه‌هایی درآمده‌اند که هرگز واقعی نیستند؛ بلکه بدلی از واقعیات هستند و افراد با الگوبرداری از این نشانه‌های غیرواقعی، از مدار واقعیت و حقیقت خارج می‌شوند و از هنجارها و ارزش‌های مشروع اجتماعی فاصله می‌گیرند. در این فضای متوهم، فردیت فرد، قربانی نشانه‌هایی می‌شود که با حقیقت فاصله زیادی دارد؛ اما این فواصل با تکنیک‌های رسانه‌ای پر می‌شود و فرد با تقلید و الگوبرداری از آن نشانه‌ها همسو با اهداف غریزی و غیرانسانی رسانه‌ها عمل می‌کند. باندورا نیز الگوبرداری و تقلید از رسانه‌های جمعی را در شکل‌گیری رفتارهای انحرافی و پرخطر مؤثر می‌داند. وی معتقد است رسانه‌ها مجموعه‌ای از فرصت‌ها را برای یادگیری رفتارهای نابهنجار و ناسالم و مخاطره‌آمیز، همچون مصرف

می‌داند. همچنین، لاونولت جامعه‌پذیری اولیه فرد در خانواده را در تبیین رفتارهای انحرافی و مخاطره‌آمیز مؤثر می‌داند. لاپ و سامپسون نیز ساختار خانواده و تنش بین زوجین و اختلافات خانوادگی را در روند جامعه‌پذیری افراد دخیل می‌داند. فارینگتون به شیوه‌های جامعه‌پذیری نابهنجار دوران کودکی در شکل‌گیری رفتارهای پرخطر اشاره می‌کند. معناداری رابطه جامعه‌پذیری و بروز رفتارهای پرخطر در این پژوهش نیز همسو با محتوای نظری مذکور و مطابق با بخشی از نتایج پژوهش‌های اسدپور (۱۳۹۵)، رشید (۱۳۹۴)، معینی (۱۳۹۳)، علیوردی‌نیا (۱۳۹۳)، حسینی (۱۳۹۳)، وزنیا و همکاران (2015)، چانکاریکا و همکاران (2014)، وانگ و همکاران (2013)، سیمونز و متوس (2012)، لسلو و همکاران (2010)، توبلر و کومرو (2010)، انیل (2007)، تینکو و همکاران (2006) است و بنابراین، در جامعه آماری مدنظر کاربرد دارد.

براساس نتایج پژوهش، همبستگی بین متغیر شکاف نسلی و بروز رفتارهای پرخطر به لحاظ آماری معنادار است و این متغیر با توجه مدل معادلات ساختاری، ۰/۶۸۱ تأثیر مثبت و مستقیم بر متغیر وابسته داشته است. مطابق دیدگاه شکاف نسلی، این شکاف، به تفاوت‌هایی اطلاق می‌شود که در جریان تقابل‌های سیاسی-اجتماعی بروز می‌یابد. تغییرات سریع اجتماعی و جامعه‌پذیری متفاوت به تفاوت ارزش‌ها و ایزه‌های فرهنگی نسل جدید و نسل قدیم منجر می‌شود؛ به گونه‌ای که نسل جدید در برابر ارزش‌های نسل قدیم، رویکردی منتقدانه و در بدترین حالت به رویکردهای مخربانه و پرخطر روی می‌آورد. با تأکید بر نظر بوردیو گفتنی است در نتیجه اثر ناسازی که به‌ضرورت، منطبق شکل‌گیری عادت‌واره نیز از آن تأثیر می‌پذیرد، افراد همیشه مجبور به نوعی سازگاری خواهند بود؛ اما اگر محیطی که آنها واقعاً با آن مواجه هستند، تفاوت زیادی با آنچه به لحاظ عینی با آن انطباق یافته‌اند، داشته باشد؛ به عبارتی، وجود شکاف نسلی (فاصله میان عادت‌واره والدین و فرزندان) که عوامل جامعه‌پذیری

اجتماعی و بروز رفتارهای پرخطر با اطمینان ۹۹ درصد و در سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ تأیید شد. براساس نظریه‌های کنترل اجتماعی، رفتارهای انحرافی و مخاطره‌آمیز، نتیجه ضعف سازوکارهای کنترل رسمی و غیررسمی است؛ به‌گونه‌ای که براساس نظریه کنترل نای، رفتار منحرفانه ناشی از ضعف کنترل‌های اجتماعی غیررسمی، به‌ویژه نهاد خانواده است. وی معتقد است این نهاد با جامعه‌پذیری و درونی‌کردن ارزش‌ها و هنجارهای مناسب و نظارت مستقیم و غیرمستقیم بر کنش‌های جوانان و برآورده‌کردن نیازهای آنان و دوری از تنش و اختلاف، نقش بسزایی در جلوگیری و کاهش رفتارهای پرخطر دارد. هیرشی (1969)، کچ‌روی و انحراف را نتیجه سست‌شدن حلقه‌هایی می‌داند که فرد را به گروه‌های جامعه پیوند می‌زند و با گسست و سست‌شدن این حلقه‌های ارتباطی، احتمال بروز رفتارهای نامطلوب و مخاطره‌آمیز از نظر گروه و جامعه تشدید می‌یابد. گیبز (1986) نیز در نظریه بازدارندگی خود بر نقش سازوکارهای رسمی کنترل، همچون سرعت، قطعیت و جدیت نیروهای امنیتی و پلیس در بروز رفتارهای پرخطر تأکید دارد. بر همین اساس، کورمن و موکن (2000)، معتقدند کاهش سازوکارهای نظارت رسمی از سوی نهاد پلیس و نیروی انتظامی مصادف با افزایش رفتارهای انحرافی و پرخطر کنشگران اجتماعی خواهد بود. در این میان، معناداری رابطه کنترل اجتماعی و بروز رفتارهای پرخطر در پژوهش حاضر با محتوای نظری مذکور، همسوست و همچنین، نتیجه مذکور با نتایج پژوهش‌های رشید (۱۳۹۴)، معینی (۱۳۹۳)، علیوردی‌نیا (۱۳۹۳)، حسینی (۱۳۹۳)، پروین و علی‌بابایی (۱۳۹۲)، وزنیا و همکاران (2015)، چانکاریکا و همکاران (2014)، وانگ و همکاران (2013)، لسلو و همکاران (2010)، توبلر و کومرو (2010) و تینکو و همکاران (2006) منطبق است و در جامعه آماری مدنظر، کاربرد دارد.

همبستگی بین دو متغیر شکاف نسلی و بروز رفتارهای پرخطر جوانان، معنادار بوده و متغیر مذکور، بیشترین تأثیر

الکل، سیگار، خشونت و رابطه جنسی ... فراهم می‌آورند. در این میان، تأثیر معنادار عملکرد نامناسب رسانه‌های جمعی در مدل معادلات ساختاری، همسو با محتوای نظری مذکور و مطابق با بخشی از نتایج پژوهش رشید (۱۳۹۴) و آرنست و جنسن (1993) است.

براساس نتایج پژوهش، رابطه خطی بین همنشینی افتراقی و بروز رفتارهای پرخطر، معنادار بوده است و نوع رابطه نیز مثبت و مستقیم است. در نظریه همنشینی افتراقی ساترلند (1974)، تعاملات اجتماعی و همنشینی با افراد منحرف و بی‌بندوبار، علت اصلی رفتارهای انحرافی قلمداد می‌شود. وی معتقد است رفتار انحرافی با تعاملات اجتماعی با نااهلان یاد گرفته می‌شود. فرد با ارتباط با منحرفان اجتماعی حتی ابزارها و سازوکارهای ارتکاب رفتار منحرفانه را نیز می‌آموزد. آکرز (1999) نیز رویکرد افراد مهم را در ارتکاب رفتار انحرافی مؤثر می‌داند؛ به‌گونه‌ای که اگر از دیدگاه دیگران مهم، عملی منحرفانه قلمداد شود، احتمال آنکه فرد، آن رفتار را انجام دهد، کاهش می‌یابد؛ ولی اگر دیگران مهم، آن عمل را تأیید کنند، احتمال ارتکاب آن بیشتر می‌شود. درحقیقت، نقش دیگران به‌عنوان الگوی نقش در فرایند یادگیری رفتار انحرافی، بسیار مؤثر است. همچنین، تنبیه‌نکردن رفتار انحرافی و پاداش‌دهی به آن، میزان ارتکاب و گرایش به سمت رفتار انحرافی و پرخطر را افزایش می‌دهد. به هر حال، پاداش و تنبیه و اعمال نظارت بر رفتارهای مخاطره‌آمیز، نقش بارزی در ارتکاب کردن یا نکردن این نوع رفتارها دارد. بر همین اساس، معناداری رابطه همنشینی افتراقی و بروز رفتارهای پرخطر، با بخشی از نتایج پژوهش‌های رحمانی (۱۳۹۴)، رشید (۱۳۹۴)، معینی (۱۳۹۳)، علیوردی‌نیا (۱۳۹۳)، حسینی (۱۳۹۳)، وزنیا و همکاران (2015)، چانکاریکا و همکاران (2014)، وونگ و تونگام و همکاران (2014)، سیموئز و متوس (2012)، لسلو و همکاران (2010) و انیل (2007) همسو و با محتوای نظری مذکور، منطبق است.

براساس یافته‌های پژوهش، همبستگی بین متغیر کنترل

شبکه‌های مجازی، ضروری به نظر می‌رسد؛ به گونه‌ای که گرایش مخاطبان به رسانه‌های جمعی متضاد با ارزش‌های اجتماعی، کمتر شود. بر این اساس، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

- برگزاری جلسه‌های هم‌اندیشی بین صاحب‌نظران حوزه رسانه و جوانان؛

- تشکیل کارگروه‌های ویژه برای خانواده از سوی رسانه‌ها و استفاده از متخصصان حوزه مسائل و آسیب‌های اجتماعی، پزشکان اجتماعی و روان‌شناسان در این کارگروه‌ها؛

- تدارک برنامه‌های فرهنگی و آموزشی مرتبط با رفتارهای پرخطر برای مدارس و دانشگاه‌ها توسط رسانه‌ها؛

- تهیه و ساخت پویانمایی‌های اخلاقی و فرهنگی؛

- کنترل برنامه‌های خشن و غیراخلاقی و مدیریت بازی‌های رایانه‌ای آسیب‌زا توسط خانواده؛

- پایبندی رسانه‌ها در اطلاع‌رسانی صحیح اخبار و رویدادهای جامعه به شهروندان و پرهیز از بزرگ‌نمایی، سانسور و دروغ‌گویی برای افزایش اعتماد اجتماعی، به‌ویژه در بین جوانان.

با در نظر گرفتن تأیید رابطه کنترل اجتماعی و بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز از سوی جوانان، نقش نهادهای خانواده، آموزش و پرورش و نیروی انتظامی به‌عنوان کانون‌های درونی‌سازی ارزش‌های اجتماعی، برجسته است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود:

- والدین به شیوه‌های غیرخشنونت‌آمیز و بردبارانه به تحکیم و تثبیت رفتارهای بهنجار اجتماعی جوانان یاری رسانند؛ زیرا هر گونه سخت‌گیری یا کنترل بیش از حد، دیده‌نشدن، تبعیض یا احساس جانبداری، از جمله مواردی است که جوانان را به سمت رفتارهای پرخطر سوق می‌دهد؛

- پلیس و نیروی انتظامی و نهاد قوه قضائیه نیز می‌تواند با برخورد‌های صحیح و مناسب و با به‌کارگیری سازوکارهای کنترل، نقش مؤثری در کاهش رفتارهای پرخطر جوانان داشته باشد. بر این اساس، در برخورد با جوانان منحرف و دارای رفتار پرخطر باید بیشتر بر مجازات‌های ترمیمی تأکید شود تا

معنادار را براساس مدل مسیر در تبیین رفتارهای پرمخاطره داشته است؛ بنابراین، پیشنهادهای ذیل طرح می‌شود:

- تعامل و گفت‌وگوی نسل قدیم و نسل جدید (جوانان) و مذاکره بر سر ارزش‌های مورد منازعه این دو نسل براساس الگوهای منطقی؛

- اهمیت‌دادن نسل قدیم و بزرگسال به انتظارات و ارزش‌های نسل جدید؛

- انتقال ارزش‌های و هنجارهای جهت‌دهنده به نسل‌های حاضر توسط بزرگسالان با قراردادن خود به‌عنوان الگوی مرجع؛

- کاهش شکاف ارزش‌های دو نسل با استفاده از کارگاه‌های فرهنگی و آموزشی برای ایجاد هدفی مشترک برای داشتن زندگی سالم و مفید.

با توجه به معناداری رابطه هم‌نشینی با همسالان و دوستان منحرف با شکل‌گیری رفتار انحرافی و یادگیری رفتارهای پرخطر در جوانان، نظارت بر تعاملات اجتماعی فرزندان، بسیار مؤثر است و می‌توان با رویکردی منطقی، عواقب تعاملات اجتماعی با افراد منحرف را به جوانان گوشزد کرد. برای جلوگیری از این فرایند آسیب‌زا (هم‌نشینی و تأثیر دوستان ناباب و منحرف)، کنترل و اقناع جوانان از طریق مذاکره و استدلال، کارایی مطلوبی دارد. در این رابطه، پیشنهادهای ذیل مطرح می‌شود:

- تعامل بین نظام خانواده و جوانان برای حل مسائل و مشکلات پیش‌آمده؛

- تعیین معیارهای اجتماعی و هنجارین دوستی و رفاقت از سوی گروه‌های مرجع؛

- آموزش مهارت‌های دوست‌یابی و تعیین الگوهای مناسب دوستی توسط نهادی اجتماعی مربوط.

با توجه به اهمیت رسانه‌ها در شکل‌گیری افکار، عقاید، واقعیات و همچنین معناداری تأثیر آن بر بروز رفتارهای پرخطر در پژوهش حاضر، اقدام مناسب برای سیاست‌گذاری اجتماعی فرهنگی مطلوب و مخاطب‌پسند در رسانه ملی و

پرس، الف. (۱۳۹۳). *اثرات رسانه‌ای و جامعه*، ترجمه مهدی منتظر قائم، تهران: انتشارات مرکز تحقیقات صداوسیما جمهوری اسلامی ایران.

پروین، س. و علی‌بابایی، ی. (۱۳۹۲). «مطالعه جامعه‌شناختی گرایش کارگران مهاجر فصلی به رفتارهای پرخطر در شهر تهران»، *فصلنامه توسعه روستایی*، د ۵، ش ۱، ص ۱۸۳-۱۹۵.

جعفری، ق. (۱۳۸۹). *مطالعه جامعه‌شناختی سهم عوامل ساختاری و یادگیری اجتماعی در بزهکاری نوجوانان در شهر تبریز (مطالعه موردی مناطق حاشیه‌نشین)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.

حسینی، م. (۱۳۹۴). *شرمسازی بازپذیرکننده و بزهکاری: تحلیل جامعه‌شناختی نظریه شرمسازی بازپذیرکننده «بریت ویت» در بستر خانواده*، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی.

حسینی نثار، م. و فیوضات، الف. (۱۳۹۰). *نظریه‌های انحرافات اجتماعی*، تهران: نشر پژوها.

حسینی، ح. (۱۳۹۳). *بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر (مورد مطالعه: دانش‌آموزان پسر دوره راهنمایی شهر اهواز)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی.

داوری، ع. و رضازاده، الف. (۱۳۹۲). *مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS*، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.

رحمانی، م. (۱۳۹۴). *تأثیر روابط اجتماعی بر بروز رفتارهای پرخطر در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بجنورد*، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی گرایش مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه اصفهان، دانشکده

مجازات‌های تنبیهی تا با این روش با دادن فرصتی دوباره به جوان برای جبران اشتباه‌ها و رفتارهای ناسالم، راهی نو پیش روی آینده‌وی قرار داده شود و برچسب انحراف، جوان را از خانواده و همسالان و سطح جامعه مطرود نکند.

نکته‌نهایی اینکه وجود شیوه‌های تربیتی صحیح در خانواده، به‌عنوان پایه‌ای‌ترین و اصلی‌ترین کارگزار اجتماعی کردن کنشگران و طی کردن روند جامعه‌پذیری مناسب جوانان در این نهاد، زمینه برای پذیرش هنجارهای بهنجار، هموار می‌شود و این موضوع، خود (درونی‌کردن هنجارهای بهنجار)، نکته‌مبتنی است تا سازوکارهای نهادی رسمی فرایند اجتماعی و کنترل به‌صورت مؤثری در اجتماعی کردن افراد عمل کنند و درنهایت، این مهم در بروز رفتارهای پرخطر و نامشروع قشر جوان، نقش بسزایی دارد.

منابع

- احمدی، ح. و معینی، م. (۱۳۹۴). «بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان؛ مطالعه موردی: شهر شیراز»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، س ۴، ش ۹، ص ۱-۲۴.
- استارک، ر. (۱۳۹۵). *جامعه‌شناسی استارک*، ترجمه نسرين طباطبایی و محمد پورجعفری، تهران: نشر ثالث.
- اسدپور، خ. (۱۳۹۵). *بررسی میزان شیوع و گرایش به رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان کارشناسی دانشگاه تبریز و عوامل مرتبط با آن*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه تبریز، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی.
- اسلامی بناب، ر. (۱۳۹۲). *میزان گرایش به اغتشاشات شهری و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: جوانان استان آذربایجان شرقی)*، طرح پژوهشی، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان آذربایجان شرقی.
- بون ویتز، پ. (۱۳۹۱). *درس‌هایی از جامعه‌شناسی پیر بورديو*، ترجمه: جهانگیر جهانگیری و حسن پورسفیر، تهران: نشر آگه.

- ادبیات و علوم انسانی، گروه علوم اجتماعی. رشید، خ. (۱۳۹۴). «رفتارهای پرخطر در بین دانش‌آموزان نوجوان دختر و پسر شهر تهران»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، س ۱۵، ش ۵۷، ص ۳۱-۵۶.
- سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۰). استان آذربایجان شرقی، شهر تبریز، تهران: مرکز آمار ایران.
- سعادت، م. (۱۳۹۶). *تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای پرخطر (مورد مطالعه: جوانان ۱۵-۳۴ سال شهر تبریز)*، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه کاشان، دانشکده علوم انسانی.
- سعادت، م. و عباس‌زاده، م. (۱۳۹۲). *بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر پرخاشگری در بین تماشاگران، طرح پژوهشی، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان آذربایجان شرقی.*
- سلیمانی‌نیا، ل.، علیرضا، ج. و پروانه، م. (۱۳۸۴). «نقش سلامت روان در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، س ۵، ش ۱۹، ص ۷۵-۹۰.
- سیگل، ل. و سنا، ج. (۱۳۸۴). *بزهکاری نوجوانان*، ترجمه: علی‌اکبر تاج‌مزیانی و فرامرز ککولی دزفولی، تهران: انتشارات سازمان ملی جوانان.
- عباس‌زاده، م.، سعادت، م. و محمدی، ع. (۱۳۹۳). «بررسی نقش رسانه‌های جمعی در بروز پرخاشگری (مورد مطالعه: تماشاگران تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز)»، *فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی*، س ۱۴، ش ۱، ص ۱-۱۷.
- علی‌وردی‌نیا، الف. (۱۳۹۳). «بررسی وضعیت رفتارهای پرخطر در میان دانشجویان دانشگاه مازندران»، *فصلنامه توسعه اجتماعی*، د ۷، ش ۳، ص ۱۲۳-۱۵۴.
- فرهنگی، ع. و اردشیرزاده، م. (۱۳۹۳). *نظریه پردازان و مشاهیر ارتباطات*، تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.
- فرانس، الف. (۱۳۹۵). *فهم جوانی در مدرنیته متأخر*، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- کندال، د. (۱۳۹۲). *جامعه‌شناسی معاصر*، ترجمه: فریده همتی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- محسنی تبریزی، ع. (۱۳۸۳). *وندالیسم: مبانی روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب‌شناسی و کثر رفتاری اجتماعی*، تهران: انتشارات آن.
- محسنین، ش. و اسفیدانی، م. (۱۳۹۳). *معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart-PLS (آموزشی و کاربردی)*، تهران: مؤسسه کتاب مهربان نشر.
- معینی، م. (۱۳۹۳). *بررسی جامعه‌شناختی مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی مؤثر بر بازدارندگی رفتارهای پرخطر جوانان (مطالعه موردی: شهر شیراز)*، پایان‌نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی.
- هوگارد، ج. (۱۳۹۳). *رفتارهای دردسرافرین در نوجوانی*، ترجمه: امیر خطیبی، تهران: نشر رشد.
- هیوز، م. و کرولین جی، ک. (۱۳۹۵). *مبانی جامعه‌شناسی*، ترجمه: مهرداد هوشمند و غلامرضا رشیدی، تهران: انتشارات سمت.
- Arnett, J. (1995) The young and the reckless: adolescent reckless behavior. *Journal of Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 67-77.
- Arnett, J. and Jensen, B. L. (1993) Cultural bases of risk behavior: danish, adolescents. *Journal of Child Development*, (64), 1842-1855.
- Bourdieu, P. and Passeron, J.C. (1990) *Reproduction in Education, Society, and Culture*. London: Sage Publications.
- Chanakira, E., O'Cathain, A., Goyder, E.C., and Freeman, J.V. (2014) Factors perceived to influence risky sexual behaviors among university students in the united kingdom: a qualitative telephone interview study. *Journal of BMC Public Health*, 14(1055), 1-7.
- Crosby, R.A., Santtle, J.S., and DiClemente, R.J. (2009) *Adolescent Health: Understanding and Preventing Risk Behaviors*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Falk, G., and Falk, U. (2005) *Youth culture and the*

- Wongtongkam, N., Ward, P.R., Day, A., and Winefield, A.H. (2014) The influence of protective and risk factors in individual, peer and school domains on thai adolescents alcohol and illicit drug use: a survey. *Addictive Behaviors*, 39(10), 1447-1451.
- Zuckerman, M. (2006) *Sensation Seeking and Risky Behavior*. American Psychological Association.
- generation gap. New York: Algora Publishing.
- Hirschi, T. (1969) *Cause of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Leather, N.C. (2009) Risk-taking behaviour in adolescence: a literature review. *Journal of Child Health Care*, 13(3), 295-304.
- Leslie, L.K., James, S., Monn, A., Kauten, M.C., Zhang, J., and Aarons, G. (2010) Health-risk behaviors in young adolescents in the child welfare system. *Journal of Adolescent Health*, 47(1), 26-34.
- O'Neill, E.K. (2007) *Differences in Health Risk Behaviors between College Freshmen Living in Special Interest Housing and Traditional Housing*. Dissertation of Doctor of Philosophy in Educational Curriculum and Instruction, Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Park, R.D., and Buriel, R. (1998) Socialization in the family: ethnic and ecological perspectives. In N. Eisenberg (ED.), *Journal of child Psychology*, (30), 463-552.
- Richter, M. (2010) *Risk Behavior in Adolescence Patterns, Determinants and Consequences*. Wiesbaden: VS Verlag: Springer Science and Business Media.
- Siegel, L.J. (2008) *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*. Belmont: Wadsworth Publishing.
- Simoës, C., and Matos, M. (2012) Risk behaviors in adolescents with special needs: are social and emotional competences important?, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (69), 2219-2227.
- Tinkew, J.B., Moore, K.A., and Carrano, J. (2006) The father child relationship, parenting styles and adolescent risk behavior in intact families. *Journal of Family Issues*, 27(6), 850-881.
- Tobler, A.L., and Komro, K.A. (2010) Trajectories or parental monitoring and communication and effects on drug use among urban young adolescents. *Journal of Adolescents Health*, 46(6), 560-568.
- Vezina, J., Herbert, M., and Poulin, F. (2015) History of family violence childhood behavior problems and adolescent high risk behavior as predictor of girls repeated victims of dating victimization in two developmental periods. *Journal of Violence against Women*, 21(4), 435-459.
- Wang, J., Deng, X.J., Wang, J.J., Wang, X.W., and Xu, L. (2013) Substance use, sexual behaviors, and suicidal ideation and attempts among adolescents: findings from the 2004 guangzhou youth risk behaviors survey. *Public Health*, 123(2), 116-121.

